

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Petra Neumeisterová

Analýza románu Ivana Olbrachta

Podivné přátelství herce Jesenia

Olomouc 2017

Vedoucí práce: Mgr. Daniel Jakubíček, Ph.D.

Prohlá-ení

Prohla-uji, že jsem bakalá skou práci na téma *Analýza románu Ivana Olbrachta Podivné p-átelství herce Jesenia* vypracovala samostatn a pouflila pouze uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 20. 4. 2017

í í í í í í í í í í í í í
Petra Neumeisterová

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Petra Neumeisterová
Katedra:	eského jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Daniel Jakubík, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Analýza románu Ivana Olbrachta <i>Podivné přátelství herce Jesenia</i>
Název v angličtině :	The Analysis of a novel <i>The Strange Friendship of Jesenius the Actor</i> by Ivan Olbracht
Anotace práce:	Tato bakalářská práce se zabývá analýzou románu Ivana Olbrachta <i>Podivné přátelství herce Jesenia</i> . Úvodní část je věnována tvorbě Ivana Olbrachta a zmíněnému románu obecně. Hlavní část práce spočívá v hledání spojitostí s díly <i>Hamlet</i> a <i>Úklady a láska</i> . Závěrečná část shrnuje získané poznatky.
Klíčová slova:	Ivan Olbracht, <i>Podivné přátelství herce Jesenia</i> , <i>Hamlet</i> , <i>Úklady a láska</i> , Jesenius, Veselý, dvojník, román
Anotace v angličtině :	This bachelor thesis deals with the analysis of the novel <i>The Strange Friendship of Jesenius the Actor</i> . The introductory part is based on work of Ivan Olbracht and mentioned novel in general. The main part of the thesis is based on looking for similar symbols in tragedies <i>Hamlet</i> and <i>Intrigues and love</i> . The final part of the work summarizes obtained pieces of knowledge.

Klí ová slova v angli tin :	Ivan Olbracht, The Strange Friendship of Jesenius the Actor, Hamlet, Intrigues and love, Jesenius, Veselý, doppelganger, novel
P ílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	44 stran
Jazyk práce:	eský jazyk

Podkování

Děkujeme vedoucímu práce Mgr. Danielu Jakubíkovi, Ph.D. za jeho odborné rady, poskytnuté konzultace a cenné připomínky při jejím zpracování.

Obsah

Úvod.....	- 5 -
1. Společensko-historický kontext na přelomu století a 1. světová válka.....	- 6 -
2. Olbrachtova tvorba.....	- 10 -
3. Podivné přátelství herce Jesenia	- 14 -
3.1. Interpretace.....	- 22 -
3.2. Témata a motivy	- 24 -
4. Hamlet	- 27 -
4.1. Interpretace.....	- 27 -
4.2. Témata a motivy	- 29 -
4.3. Symbolika Hamleta v Olbrachtově románu	- 31 -
5. Úklady a láska.....	- 34 -
5.1. Interpretace	- 34 -
5.2. Témata a motivy.....	- 36 -
5.3. Symbolika Úkladů a lásky v Olbrachtově románu	- 37 -
Závěr	- 40 -
Literatura	- 42 -
Primární literatura	- 42 -
Sekundární literatura	- 42 -

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá románem českého spisovatele Ivana Olbrachta *Podivné pátelství herce Jesenia*, který je jedním z vrcholných děl autorovy tvorby. V práci se zamíříme nejen na analýzu tohoto díla, ale především na jeho komparaci s díly jiných autorů.

Hlavním cílem této práce je dokázat sobě i ostatním, že názvy kapitol nebyly voleny náhodně, ale je zde patrná souvislost, možná i inspirace díly světových autorů. Dokonce i sám Olbracht uvádí, že názvy jednotlivých kapitol vybíral dle repertoáru tehdejších divadel.

V první kapitole se podíváme na společensko-historický kontext, ovlivňující vznik románu. Připomeneme si, jaké významné události se odehrály na přelomu 19. a 20. století a následně ve 20. letech. To všechno totiž velmi ovlivnilo Olbrachta a poté se to promítlo i do díla samotného. Vylíšíme si i zážitky a pocity běžných obyvatel, protože i dílo pojednává o šoubějných lidech, nikoliv o vojácích a generálech.

Ve druhé kapitole se podíváme na autorovu celoživotní tvorbu a na zdroje inspirace. Autor se inspiroval vším, co viděl kolem sebe, a tak tomu je i v románu *O zlých samotáčích*, kde se zajímal o osudy lidí na okraji společnosti a tuláky. Smysl života hodnotí v románu *fialá nejtemnější* a další inspirací mu byla i návštěva Sovětského Ruska, po které se rozhodl napsat *Obrazy ze soudobého Ruska*. Několik knih také tematicky čerpá z návštěvy Podkarpatské Rusi. Mluvíme o knize reportáží *Země beze jména*, románu *Nikola Tichaj loupežník* a souboru povídek *Golet v údolí*.

Třetí kapitola je nejobsáhlejší, nebo se budeme v novat analýze románu *Podivné pátelství herce Jesenia*. Na začátku zmíníme obecné informace o vydání, hlavních motivech a o záměru, kterého chtěl autor dílem dosáhnout. Charakteristikou popíšeme hlavní postavy a následně přidáme slovo kritice. Na několika úsecích se také vyjádříme ke kompozici. Poté se ještě pokusíme shrnout dílo a následně se zamíříme i na hlavní motivy a témata celého románu.

Ve čtvrté a páté kapitole se dostáváme k samému jádru této práce, kterým je hledání spojitostí. Zde se tedy pokusíme pomocí komparace vyhledat podobné rysy kapitoly Hamlet se známou tragédií anglického dramatika Williama Shakespeara *Hamlet*. A také kapitoly Úklady a láska s německým originálem od Friedricha Schillera. Nejprve si uvedeme základní informace o dílech, následně stručně shrneme dílo a základní motivy. Nakonec se zamíříme na vyhledávání spojitostí, jejichž nalezení by mělo být výsledkem této práce.

1. Společensko-historický kontext na přelomu století a 1. světová válka

Již v 90. letech 19. století bylo možné vypočítat určité náznaky blížícího se konfliktu. A to například v r. 1897, kdy Německo s Rakousko-Uherskem uzavřelo smlouvu o spolupráci v případě napadení Ruskem. Pro tuto skupinku se později vřelo označení Dvojspolek. Poté co se k této skupině přidala i Itálie, vzniká Trojspolek.

Tehdejší politická situace přiměla ke spolupráci i Francii s Ruskem a vzniká tak Dvojdhoda. Později si své sféry vlivu s Ruskem rozdělila i Velká Británie a z Dvojdhody se tak stává Trojdhoda.

V té chvíli možná ještě nikdo netušil, že za několik let, budou právě tyto dvě skupiny stát hlavními nepřáteli ve světovém konfliktu.

V této době také, tedy na počátku 20. století, zaniká výsadní postavení dělnictva a společnost se rozděluje na buržoazii, střední třídu a dělníky. A právě dělníci začínají projevat nespokojenost se svými životními i pracovními podmínkami. Jako reakce na jejich požadavky začínají postupně vznikat odborová hnutí a nové politické strany, slibující zlepšení současné situace. Výrazného zlepšení se ovšem obě dělnické třídy nedokázaly.

Vzájemný nárost napětí mezi zmíněnými mocenskými bloky vyvrcholil v březnu r. 1914. Přesněji tedy 28. března, kdy devatenáctiletý mladík, Gavrilo Princip, spáchal atentát na rakouského následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este. Tato událost je považována za počátek první světové války.

28. března tedy Rakousko-Uhersko vyhlásí válku Srbsku a následně 1. srpna vyhlásí Německo válku Rusku, později válku vyhlásí i Francii. Bojovaly proti sobě tedy tzv. Ústřední mocnosti, což bylo označení pro Trojspolek, ten tedy později opustila Itálie, a Dohoda, na její straně bojovala Velká Británie, Francie a Rusko. (Mornej, 2010, s. 176.)

Obyvatelům Rakouska-Uherska bylo vyhlášení války oznámeno císařským manifestem *Mým národům*. Tyto vyhlášení se objevily na všech veřejných místech. *„Již v Podmoklech jsem četl flututé plakáty s výzvou, že se každý záložník přislužující k 8. armádnímu sboru má hlásit u své jednotky. Dosud jsem myslel, že je nutno jít na svolávací lístky.“*¹

¹ KISCH, Egon Ervín. Vojákem pražského sboru. Praha, 1965, s. 7-8. IN ŠEDIVÝ, Ivan. *Češi, české země a Velká válka 1914-1918*. Praha: Lidové noviny, 2014, s. 31.

Nyní se zařadila v tina mufl bát, kdy na n také dojde ada a budou povolání. *šNení jifl my-lení, fe se pojede pro obilí, které se bude kosit a které je zralé. Ude ení hromu nemá takové ú inky jako mobilizace. Co lidí rázem neob dvalo, nebylo chuti k jídlu, feny v hlou cích plakaly, d ti ustra-en pobíhaly z místa na místo. Mufl rokovali o odjezdu, zda se vrátí, co tam budou d latí* ² Ne v-ichni to ale vid li tak tragicky. Svě vzpomínky na bezstarostné mládí lí í i dvacetiletý mladík. *šTak jsem rukovali. My zajíci, kte í jsem vid li ve válce neznámé dobrodružství a nem li jsem tedy p íli-mnoho strachu. Tatíci a tátové mra n , kterým lefela rodina v du-i jako t flký kámen, a ostatní, zlod jové, cikáni a jiná cháska, která nemohla uflnic ztratit.*³

P vodní zám r bojujících subjekt byla blesková válka. *šI p es mobilisaci a celý vále ný neklid nev ili jsme p ec je-t v mořnost války a doufali jsme, fe pouhým za in ením zbran mi bude konflikt vy ízení* ⁴ Realita v-ak byla zcela jiná. Dlouhodobé boje zvy-ovaly odpor k válce i u civilního obyvatelstva. V adách armád bojovala i spousta odvedených voják , vybraných z lidu. V d sledku nekon ících boj , selhávajícího zásobování, zhor-ujících se hospodá ských pom r rostlo i nap tí ve spole nosti. To se pozd ji na mnoha místech projevovalo revolucemi a manifestacemi. Nap íklad v Beroun n me tí d stojníci ší zpívali *n mecké nacionální písn í Jelikoř m sto bylo obydleno obyvatelstvem národnosti výhradn jen eské, zatloukali tím tito, také vlastenci, poslední h eby do rakve rakousko-uherského státu.*⁵

Po dlouhotrvajících a vy erpávajících bojích se do války p ípojili v r. 1917 i Spojené státy americké, a to na stran Dohody. Nové síly se sice za aly projevovat afl na ja e 1918, ale i tak významn ovlivnily dosavadní situaci na front .

Dohodové státy nyní získaly na mnoha místech p evahu a za aly vít zit. K oslabení Úst edních mocností p ísp íl rozpad Rakouska-Uherska na podzim 1918 i revoluce v N mecku, která vypukla v listopadu téhoř roku. *šK oslabení bojovného ducha armády jako celku p ítom docházelo postupn jifl od jara 1918. Nemalý podíl na tom m li tak zvaní navrátilci ó vojáci, kte í se podle podmínek mírové smlouvy s Ruskem vraceli z ruského zajetí.*⁶ Nová n mecká vláda následn podepsala 11. listopadu 1918 dohodu o p ím í a válka tak skon ila. (ornej, 2010, s. 178.)

² ŠEDIVÝ, Ivan. *Čeři, české země a Velká válka 1914-1918*. Praha: Lidové noviny, 2014, s. 256.

³ Tamtéř.

⁴ Tamtéř, s. 31.

⁵ WAGNER, Karel. S českým plukem. s.18-19. IN ŠEDIVÝ, Ivan. *Čeři, české země a Velká válka 1914-1918*. Praha: Lidové noviny, 2014, s. 35.

⁶ PICHLÍK, Karel. Vzpoury navrátilců z ruského zajetí na jaře 1918. Praha, 1964, s. 27. IN ŠEDIVÝ, Ivan. *Čeři, české země a Velká válka 1914-1918*. Praha: Lidové noviny, 2014, s. 141.

Průběh války měl samozřejmě vliv i na hospodářskou a ekonomickou situaci země. V továrně byla nucena zefektivnit výrobu, aby neklesla její produkce i přesto, když přicházela o své zaměstnance. Stále více lidí bylo totiž povoláváno do zbrojních podniků. *ŠD lníci v těchto podnicích pracovali na základě zákona o válečných úkonech. Nesmli rozvázat pracovní poměr, platil pro ně zákaz shromažďování a spolování se, nemohli samozřejmě ani stávkovat. Byla tedy omezena jejich osobní svoboda.*⁷

Válka negativně ovlivnila i zemědělství, kde se krize projevila ještě dříve než v průmyslu. *ŠZemědělce tířil nedostatek kvalitního osiva i umělých hnojiv, před válkou z velké části dovážených. Chyběla pracovní síla, zbylí příslušníci rodin vojáků, kteří narukovali, nebyli často schopni obdělávat veškerou zemědělskou půdu, kterou měli k dispozici.*⁸

Finanční situace monarchie za války byla také více než tragická. Státní rozpočet se neustále potýkal s deficitem. Žádné příjmy státu totiž nestačily pokrýt veškeré náklady, které válka a společnost pohladovaly. *ŠNešlo jen o vydrflování armády v poli, respektive armády v bec; bylo také nutné vyplácet podpory nemajetným a pozstalým, zabezpečit základní životní potřeby obyvatelstva.*⁹

Válka samozřejmě ovlivnila i běžný každodenní život tehdejší společnosti. Především ovlivnila postavení jedince na společenském řebíčku. *ŠVálka jim přidlovala nové role. Muřfi na frontě se cítili vytrřfení ze svého prostředí. Nemohli vykonávat povolání, museli poslouchat nadřizené, jejich společenský status se změnil.*¹⁰ Tím, že byli muřfi a chlapi odvedeni od rodin, změnilo se i postavení řen. Musely nyní zastávat i muřfské povinnosti a postarat se o zbytek rodiny. *Šřieny vesnické chopily se rářla a cepu, řidily potahy a stroje. řieny městské zastupovaly své muřfe rovněž ve veškerých povoláních. S trochou nadsázky lze říci, že válka urychlila proces emancipace řeských řien.*¹¹

Po rozpadu Rakouska-Uherska v roce 1918 vzniká řada nástupnických států. Jedním z nich se stává i řeskoslovensko, a to 28. 10. 1918. Společné souřití řech a Slováků dva dny později přijali i Slovenští zastupitelé podepsáním Martinské deklarace. Prezidentem byl zvolen Tomáš Garrigue Masaryk. Vznik společného státu byl provázen velkým nadšením a oslavovalo se nejen vymanění se z Rakousko-Uherské nadvlády, ale i demokratické řizení nově vzniklého státu.

⁷ ŠEDIVÝ, Ivan. *Čeři, řeské země a Velká válka 1914-1918*. Praha: Lidové noviny, 2014, s. 220.

⁸ WINKLER, W. Die Einkommensverschiebungen. s. 95-96. IN ŠEDIVÝ, Ivan. *Čeři, řeské země a Velká válka 1914-1918*. Praha: Lidové noviny, 2014, s. 229.

⁹ ŠEDIVÝ, Ivan. *Čeři, řeské země a Velká válka 1914-1918*. Praha: Lidové noviny, 2014, s. 233.

¹⁰ Tamtéž, s. 255.

¹¹ Tamtéž, s. 256.

Prvotní nadšení později pominulo v souvislosti s vypořádáním se s důsledky války. Jednalo se především o všeobecné hospodářské potíže a hmotné nedostatky. Mezi další problémy, kterým bylo třeba v tomto období elit, patřila i vzrůstající revoluční nálada. Ta byla vyvolávána především hospodářskými problémy a vlivem ruské revoluce, která prosazovala přechod k kapitalismu v socialismus.

K uklidnění společenských poměrů došlo v polovině 20. let. V této době společnost začala přijímat demokracii jako celek. *Podle T. G. Masaryka, strážce tohoto pojetí, demokracie není jen státní forma a pluralitní politický systém. Je to též vnitřní diskuse o vnitřních, celkový životní názor, úcta k člověku, ulehčující důvěra v lidskost a lidství.*¹² Takovéto pojetí demokracie je označováno jako demokracie humanitní, lidská.

Na podporu a prohlubování demokracie se zaměřily i některé noviny v tomto období vydávané. Patřily mezi ně například *Lidové noviny*, *Národní osvobození*, nebo později nově vzniklý týdeník *Přítomnost*. (Svozil, 2000, s. 96.)

¹² SVOZIL, Bohumil. *Česká literatura ve zkratce. [Díl] 3, Období od 90. let 19. století po polovinu 40. let 20. století*. Praha: Brána, 2000, s. 96.

2. Olbrachtova tvorba

*ŠDílo Ivana Olbrachta se stalo neodmyslitelnou součástí klasického dědictví české literatury; stojí na vrcholu naší literatury meziválečného období a zároveň otvírá svou časovou epochu kultury socialistické. Tvoří jeden z nejryzejších a stále inspirujících zdrojů naší socialistické přítomnosti, a to nejen svým literárním odkazem.*¹³

Ivan Olbracht začal svou spisovatelskou kariéru již jako student, kdy publikoval do různých studentských časopisů a později i novin. Na střední škole psal do *Osvěty lidu*, po maturitě pak do *Pokrokového Podkrkonoší*, *Zvonu*, *Práva lidu*, a dokonce i do *Rudého práva*.

Od r. 1909 pracoval jako redaktor *Dělnických listů*, do kterých i sám publikoval. Jednalo se nejen o Olbrachtovu vlastní tvorbu, především tedy recenze, fejetony a reportáže, ale i o příspěvky. Publicistika se stala pro Olbrachta až do třicátých let hlavní pracovní náplní a reportážní prvky je tak možno vidět i v beletrii z tohoto období. V textech se autor snaží postihnout obyčejného člověka, a proto volí témata jako negativní postoj vůči Rakousku, zesměšlení tehdejšího politického systému i systému vlastenecké výchovy.

Olbracht vydával hodně svých děl především ve zmíněných časopisech a až později v knižní podobě. Stejně to tedy bylo i s povídkou *Bratr fiak*, která byla především otištěna v časopise *Zvon*. Později, tedy v r. 1913, vychází spolu s dalšími povídkami jako soubor tří povídek *O zlých samotáčích*. Autor sympatizuje s jedinci, kteří se dostali na okraj společnosti a stali se z nich tak tuláci a samotáči. Olbracht zde ukazuje, jak umí výborně charakterizovat lidské typy a osobnost jedince. Na osudech hlavních hrdinů nám realisticky popisuje život utlačovaných jedinců na okraji společnosti. (Buriánek, 1968, s. 178.)

*Švé umění proniknout do tajemných a skrytých duševních hnutí Olbracht prokazuje také dalším prozaickým dílem. Znovu se soustřeďuje na lidské nitro, na hlovyka determinovaného tragickým osudem, neschopného překročit hranice svého údělu.*¹⁴ Smysl života hrdinů a jakousi životní opravdovost hledá v románu *fialá nejtemnější*. V životě hlavních postav se zrcadlí obraz soudobé společnosti, včetně společenských i rodinných konfliktů. Zároveň zde Olbracht poukazuje na lži a hodnoty buržoazie, stejně tak, jako na lživost společenské vzpoury. Do díla promítá i vlastní hodnocení tehdejší buržoazní společnosti.

¹³ ADAMOVIČ, Lenka. *Ivan Olbracht*. Praha: Horizont, 1977, s. 5.

¹⁴ Tamtéž, s. 35.

Tento román bývá mnohými označován jako určitá paralela k Máchovu poetickému dílu *Máj*. Podobnost je spatřována v sociální charakteristice hlavního hrdiny, ve způsobu jeho řízení, stejně tak jako ve volbě jmen hlavních hrdin (Jarmila, Karel, Mach). Je zde patrná i jistá podobnost motivů: láska, fláclivost i zrada. (Adamová, 1977, s. 35.)

Vznik *fialá e nejtemn j-řho* byl do velké části podmíněn vznikem románu dal-řho, který představuje do velké míry jeho polemiku. Mluvíme o románu *Podivné p átelství herce Jesenia*. I tento román, stejně jako v t-řna ostatních díl, vyšel p vodn v asopise *Lípa*, v následujícím roce pak v kniřní podobě. V době vzniku tohoto románu postupovala společnost rezignace a nenávisť v i Rakousku-Uhersku a zároveň i v i válce, které se Rakousko samozřejmě také účastnilo. A to všechno se následně odráží v charakterových vlastnostech hlavních hrdin. Vystupují zde proti sobě ře ří profesionálové s vesnickými kolektivními herci, a to vše se odehrává na pozadí první světové války.

Autorovu další tvorbu následně velmi ovlivuje soudobá společenská situace. V nově vzniklém státě se neustále zvyšoval jak sociální, tak politický útlak. V tomto období se Olbracht přidává na stranu levicového marxistického křídla, ztotořuje se s hlavní myšlenkou říjnové revoluce a následně jako první z českých revolučních spisovatelů ilegálně odjíždí do Sovětského Ruska. (Adamová, 1977, s. 48.)

Na základě této cesty pak sepisuje *Obrazy ze soudobého Ruska*, později vydávané pod názvem *Cesta za poznáním*. V prvních dvou svazcích popisuje především soudobou politickou situaci země. Zaměřuje se na veřejný život a nové státní uspořádání. Zmiňuje se i o téměř bezmezném dluhu země a v novou politickou elitu. A jako první z našich spisovatelů podává obraz Leninovy osobnosti. *řOcenil jeho energii, v-estranné a hluboké vzdělání, zápal pro v c revoluce. K řivosti kresby p ispívá, řle autor lí ř Lenina jako génia revoluce a souasn jako prostého lovka ř s jeho typickými gesty, postojem, chřzí, výrazem obličeje.*¹⁵ Obrazy však později spolu s časopiseckými řtami vyvolaly odpor tehdejších hlavních buržoazních představitelů.

Ve třetím svazku se pak zaměřuje především na kulturu. Porovnává kulturní život v Sovětském Rusku s kulturou v Československu. Ta se po tomto srovnání jeví jako obraz předstírané svobody umění. Kultura se zde nijak nerozvíjí, naopak mohlná spíše upadá, nebo do ní nikdo nechce investovat peníze. (Adamová, 1977, s. 50.)

Převodně mlo být dílo je-t doplněno p eklady sovětské beletrie, k tomu uřiv-řak vlivem historických událostí nedo-řlo. P eklady tak byly vydávány pouze v časopise *Kmen*.

¹⁵ ADAMOVÁ, Lenka. *Ivan Olbracht*. Praha: Horizont, 1977, s. 49.

V románu *Anna proletáka* autor poukazuje na výchovu k t i d n ímu sebeuv dom ní. V románu, který je vydán po 10 letech od vydání románu p edchozího, tedy *Podivného p átelství herce Jesenia*, je z ejmý zlom ve zp sobu autorova um leckého stylu. Z po átku na nás román p sobí jako psychologický, pozd ji se v-ak ukazuje jako román sociální.

Olbrachtovým zám rem ale nebylo navázat zde na realistický psychologický román. V centru d ní totiž hlavní hrdinku postupn st ídají osudy d lník a proletá ské spole nosti. Hlavní hrdinku pak autor vyuffívá jako prvek k emocionálním komentá m. Toto dílo bychom také mohli ozna it jako románovou kroniku s prvky psychologického románu, kriminalistického p íb hu i reportáfle. (Adamová, 1977, s. 61-62.)

Olbracht v nesouhlas v novou taktikou KS , se projevuje i v reportáfním románu *Zam ífvané zrcadlo*. Ten stejn jako v t-ina autorových d l vycházel p vodn v asopisech a afl pozd ji v r. 1931 byl vydán knifn . (Adamová, 1977, s. 71.)

V románu erpá p edev-ím z vlastních vzpomínek a zku-eností z pobytu v ostravsko-slezské v znici, ale zároveň sem promítá i záflitky z v zn ní na Pankráci. Jedná se tedy o román autobiografický. Formou deníku má tak tená mofnost poznat celou adu spoluv z í v znitel . Jednotlivé p íb hy autor bohat dopl uje vlastními zku-enostmi, cofl iní dílo autentit j-í.

Mezi dal-í díla, která mají mezi sebou ur itou spojitost, pat í ta s tematikou Podkarpatské Rusi. Tu Olbracht poprvé nav-t uje v r. 1931. Nejvýchodn ji položená a také nejzaostalej-í ást republiky Olbrachta natolik uchvátila, fle se sem dokonce n kolikrát vrátil, aby zde erpal inspiraci pro následující díla. (Svozil, 2000, s. 121.)

Své poznatky a proflitky vylí il ve t ech knihách ó reportáfle *Zem beze jména* (pozd ji roz-í eno pod názvem *Hory a staletí*), román *Nikola T h haj loupefník* a povídkový soubor *Golet v údolí*. A koliv díla flánrem odpovídají autorov dosavadní tvorby , jako celek podávají detailní obraz hospodá sky zaostalé zem , která byla násiln povále ným uspo ádáním vytrfena z tradi ních ekonomických i my-lenkových svazk . (Adamová, 1977, s. 78.)

V knize reportáflí *Hory a staletí* se autor zam uje na feudální a patriarchální zp sob hospoda ení, který stále je-t p evládá p edev-ím u Rusín . Krom zem d lc se zajímá i o flivot flid , jejich bídu ale i vyko is ování. Analyzuje i vztahy mezi národnostními skupinami a pozornost v nuje i skladb obyvatel.

Po sepsání n kolika reportáflí z Podkarpatska, se autor rozhodl napsat je-t román, nebo m fleme íci mýtus o zbojníkovi. Mluvíme o díle *Nikola T h haj loupefník*.

Toto dílo nebylo v prvních chvíli přijímáno s nadšením, nebo po reportážích se román odvíjel k pokleslému literárnímu umění. *ŠReportáž byla proti starému, mýtickému, románu považována za bojový literární nástroj proletariátu, za flánu budoucnosti.*¹⁶ Autor pomocí mytizace poukazuje na neustálý odpor lidu proti sociálnímu útlaku. Nejen tím se román stává společensky naléhavou výzvou. Příběh však končí porážkou vzbuzeného individua, což podněcuje otázku, proč tedy ke konfliktům dochází. (Adamová, 1977, s. 84.)

Tento román je specifický především tím, že zde autor propojuje minulost s přítomností a z toho souasně vyvozuje budoucnost. Zároveň zde odděluje mýtus a nechává vyniknout událost, která je v díle středně a celým dílem prostupuje.

Podobným způsobem, jak byl napsán *Nikola Třihaj loupežník*, je psáno i Olbrachtovo další dílo, inspirované cestami v Podkarpatsku *Golet v údolí*. Jedná se o tři legendy, které jsou vzájemně propojeny stejným místem a je i hlavními postavami. Tyto jsou tentokrát přímě ortodoxní fiidé. Ti ušli se objevili v různých podobách i v dílech předcházejících o reportáži *Hory a staletí*, román *Nikola Třihaj loupežník*. (Adamová, 1977, s. 91.)

První příběh se jmenuje Zázrak s Julou, druhý Událost v Mikve a třetí, zřejmě nejznámější O smutných osudích Hany Karadfiové. Sám autor se v knize zmíní o účtu v lidovské kultuře, zároveň však, v reakci především na třetí příběh, poznamenává, že by nemělo docházet k povýšení jedné rasy nad druhou. To bylo v době největších antisemitských projevů velmi aktuální. (Adamová, 1977, s. 94.)

Goletem v údolí škoní Olbrachtova tvorba. Po vydání této knihy ušli fládné jiné samostatné dílo nevydává. To ovšem neznamená, že by přestal úplně literárně tvořit.

Olbracht se nadále vnuje překlady a také upravuje své dřívější práce, z nichž pro nová vydání, jiné pro zfilmování. Mezi n patří například *Marijka nevručně*. Filmový scénář k tomuto dílu napsal již ve třicátých letech v průběhu svého pobytu na Podkarpatské Rusi.

V posledních letech války se Olbracht potýkal s těžkou srdeční chorobou. Ani ta mu ovšem nezabránila v pokračování ve své práci. Stal se členem syndikátu československých spisovatelů a také se zúčastnil prvního sjezdu českých spisovatelů v r. 1946. (Adamová, 1977, s. 105.)

*ŠIvan Olbracht patří mezi přední socialistického realismu. Ve svých prózách zachytil tak ka padesát let sociálního a politického vývoje české společnosti.*¹⁷

¹⁶ ADAMOVIÁ, Lenka. *Ivan Olbracht*. Praha: Horizont, 1977, s. 82.

¹⁷ Tamtéž, s. 112.

3. Podivné přátelství herce Jesenia

Román s tématem lásky, války, a především dvojnicí, který byl u nás poprvé knižně vydán v r. 1919. Původně však vycházel časopisecky v deníku *Lípa* v roce 1918. A právě proto, že vycházel v posledních letech války, musel být text trochu upraven. Nemohly být ve stejné linii pasáže o válce ani nemohlo být jasné, že Jesenius odjíždí za hranice, to si musel tená šnajtů mezi řádky. V novějších vydáních již nejsou tyto pasáže odstraněny. *ŠTaké my, slečno Klácelová, odjíždíme! Kdy a kam?... Zítřka za hranice.*¹⁸

Dílo bylo napsáno v období vzrůstajícího odporu v území Rakousku-Uhersku a válce, kterou vedlo. Odpor vůči vládě pramenil především z toho, že obyvatelstvo muselo bojovat po boku Němců, což byli odjakživa nepřátelé českého národa. Ti se zároveň snažili i o odstranění českého jazyka z veřejného života a chtěli být dostatečně dostatečně do sféry svého vlivu.

Přesně v této situaci Olbracht píše svůj první román. Snaží se v něm podat obraz doby a popsat konflikt společnosti s psychologickým zalovením hlavních postav. V divadelním prostředí předválečné Prahy se utváří přátelství dvou zcela odlišných a protikladných postav.

Jedním z hlavních hrdinů je Jiří Jesenius herec Národního divadla. Osoba již od narození skromná. Mladík vyrůstal v chudých poměrech a brzy přišel o rodiče. Byl nucen využívat se tradičnímu rodinnému řemeslu, a kolikrát ho to odjakživa táhlo spíše k divadlu a herectví. *ŠVětrnácti letech, tehdy u svého otce v dílně, utekl s družinou kočovníků z domova. Maminka ho však již v nejbližší době vypátrala a po několika hodinách do zad si ho za ruku odvedla.*¹⁹ Ani to však neodradilo mladého Jesenia od plnění svého hereckého snu. Později byl pomocníkem v několika kočovních společnostech a z jejich příjmků si ušetřil na cestu do Prahy, kde začal navštěvovat dramatickou školu. *ŠKdyž poznal, kolik práce a sebekázně vyžaduje divadlo, začal si podle toho celou životní správu, a umíniv si být hercem, byl rozhodl v novat svému oboru celý život.*²⁰ A přesně takový je Jiří Jesenius – pilný, poctivý, ten, který se striktně drží pravidel a nikdy nevybojuje z tradičních zvyků. *ŠJesenius získal své umění v domou láskou a pílí.*²¹

¹⁸ OLBRACHT, Ivan. *Podivné přátelství herce Jesenia*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 272.

¹⁹ Tamtéž, s. 75.

²⁰ Tamtéž, s. 76.

²¹ Tamtéž, s. 74.

Nikdy nepestal být u něm a nezanechal vzdělávání a sebezdokonalování. *šChodil se do kr em dívat na opilce a do tan íren na pepíky, nav-ť voval nemocnice a ústavy pro choromyslné, pou ovali ho hejsci na ulicích, d lníci v továrnách, zamilovaní studenti na sadových lavi kách, flebráci, ko í, sedláci.*²² Byl stále tím pilným studentem, jako kdyfl p ed n kolika lety nastoupil poprvé do -koly.

Jeseniovým protikladem je Jan Veselý, divoký tulák, podléhající svým vá-ním. fiije p ítomností a neohlíflí se na ostatní, ani na vlastní budoucnost. *šMyslí-li, fle trempoval zní konkrétn ji, tedy trempovalí fiebral jsem po farmách a kradl tam slepice, jezdil jsem jako slepý pasafér na st echách bleskových rychlík , stav l si z ro-tí hradyí* ²³ Jan každého zaujme svým vzez ením. Dokonce i Jeseniovu pozornost si získal nejen díky svým schopnostem, ale také svýma o ima. *ší kdo to stál na jevi-ti s o ima jako p lnoc ernýma, s podivnýma orientálskýma o ima, v jejichflskleném lesku se v témflzlomku vte iny mihnou chtivost i smutek, zlo in i pokání?*²⁴ A práv p edev-ím o í byly to záhadné, co v-echny k Veselému p ítahovalo. *šVidím asto jen jeho o í V-echo na jevi-ti mn mizí jako v mlháchí a vidím jen jeho o í.*²⁵ Jesenius se poctiv u í své divadelní texty slovo od slova, aby pak na jevi-ti p edvedl, co je od n ho dle scénáristy o ekáváno. *šA zatím co Ji í Jesenius pracn sbíral a sv domit zpracovával sv j materiál, bloudil Jan Veselý v -atech tuláka Evropou a Amerikou, neseje ani nefna.*²⁶ Veselý se s texty nezaobírá, jeho herecký talent z n ho vyza uje p írozen a on tak si tak na jevi-ti vysta í s vá-ní vlastní osobnosti a trochou improvizace. *šDovolte nejprve, pane Jesenie, abych opravil vá-omyl. Nejsem herec. T flko íci, kdo jsem, snad jen toulavý lov k.*²⁷ T mito slovy se Veselý p edstavuje Jeseniovi p í náv-ť v v Praze. Zárove také Jesenia fládá o pomoc p í hledání divadelního angaflmá. Ten mu doporu í zeptat se v Uranii u editela Gr na. *šHaló! To jsem já, Antonín Gr ní jakou prokletou sfingu jste mi to sem poslal? Tvrdí mi s nejnevinn j-ť tvá í, fle jeho jedinou -ací byl Josef Blahoslav Dokoupil. Publikum je jako divé. Chce vid t jen jeho. Herci jsou zu iví, v-echny here ky do n ho zamilovanýí* ²⁸ Takováto slova se ozvala v Jeseniovo telefonu. editel Gr n byl Veselým natolik zaujat a diváci okouzleni, fle nikdo nev il, fle nemá tém fládné herecké zku-enosti. Ale p esn to byla Veselého p írozenost, kouzlo osobnosti a ur ítá míra improvizace.

²² OLBRACHT, Ivan. *Podivné přátelství herce Jesenia*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 77.

²³ Tamtéž, s. 73.

²⁴ Tamtéž, s. 33.

²⁵ Tamtéž, s. 54.

²⁶ Tamtéž, s. 77.

²⁷ Tamtéž, s. 51.

²⁸ Tamtéž, s. 53.

K románu se vyjádřil i sám Ivan Olbracht. *ŠKniha o Jeseniovi přátelství je herecký román a tím jsou dány také jeho rozměry – na dvou hlavních figurách knihy o anarchistickém, mystikou zatříbeném svobodníku Veselém a realistickém, posud tradičně neuvdomáleném herci Jeseniovi, který po omylech a bloudění najde jediný správný vztah k válce* ²⁹

Určitý postoj samozřejmě zaujala i dobová kritika a literáti. Začneme slovy známého spisovatele Karla Čapka. *ŠNapínavý, široce stavěný román Olbracht vás zaujme nejen svou historií, ale i svým rámem. Je tu obřadní, lidnatě kresleno pražské prostředí v různých kruzích; divadlo salony, noční lokály, celé defilé pereromanitých postav vroubí s realistickou plností ústřední příběh. Ale když do této celou historii, jste trochu zmateni; máte zcela určitý dojem fikce, snu, který jen při samotné četbě vás zmátl dojem skutečnosti; v retrospektivě si spíše uvdomíte tu zcela snovou konstrukci, kterou jste prošli.*³⁰ A přesně tato slova byla otištěna v *Národních listech*. Dále se také Čapek poukázal do charakteristiky postav. Jesenia označuje jako člověka inteligentního, jako vzor práce a kázně, který vědí, co koná, koná s předchozím uvážením a zřejmým úmyslem. Můžeme vidět, jak důkladně studuje své divadelní role, jak vášnivě a svobodně přijímá za své všechny úkoly hrdiny; jak odpovídá přijímá lásku a zároveň si uvdomuje potřebu sebeobětování. (Čapek IN Tichý, 2013, s. 509.)

Naproti němu stojí tulák a herec Jan Veselý, divoký flácl, nezkrotná hrdinná síla, člověk sebestředný; umělec od narození, který tvoří za pomoci vánek; milenec, nezastavující se svobodně, svobodník a spiklenec. (Tamtéž.)

*ŠA tyto dvě krajní lidské protivy při všech daných předpokladech fárhivosti a soupeřství se k sobě táhnou a vášně velikým, obětavým, vskutku podivným přátelstvím jako dvě polovičky até bytosti, které se touží navzájem doplnit.*³¹ Zde Čapek ideálně vystihuje podstatu celého díla o dvou zcela odlišných polovinách se dokonale doplňujících, ač splývají v jedno.

Jak tedy jednoduše interpretovat Olbrachtovo dílo? Karel Čapek to činí těmito slovy: *Ší podivné přátelství herce Jesenia je z osobním zráním člověka Jesenia, mufla a mravního hrdiny. K vrcholnému lidství nevede ani jasný ani horečný génie sám o sobě: aby se dostoupilo hrdinství, musí člověk dojít k vyřešení jednoty. Jste tato vnitřní jednota je tu řešena dvojnásobným procesem, je konečně vedlejší; hlavním děje románů zůstává utváření mravního hrdiny* ³²

²⁹ OLBRACHT, Ivan. *Podivné přátelství herce Jesenia*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 7.

³⁰ ČAPEK, Karel. Ivan Olbracht: Podivné přátelství herce Jesenia. In TICHÝ, Martin a kol. *Desátá léta v podobách kritiky*. Opava: Vydavatelství Slezské univerzity, 2013, s. 509.

³¹ Tamtéž.

³² Tamtéž, s. 510.

Tento výklad považuje Apeka za jeden z nejjednodušších. Zároveň ovšem poznává, že ho cosi svádí, vyložit si Olbracht v románu jako sebe-zrcadlení, jako určitou samomluvu nitra, které se snaží osvobodit se z vlastního dualismu. Na závěr dodává, že takovýto subjektivní román by mu byl zřejmě blíž než jakékoli sebehezlití fráze. (Apek IN Tichý, 2013, s. 510.)

K Olbrachtově dílu se vyjádřil i Karel Hikl. *Šolbracht v románu je nesporně z nejvýznamnějších umleckých prací našeho v posledních letech.*³³ Hikl oceňuje především propracovanou psychologii postav, nahlížení do lidského nitra, ale zároveň také autorův styl a perfektní dramatickou a deskriptivní schopnost. Stručně se vyjádřil i ke kompozici díla. *Rozdělen je v sedm kapitol nadepsaných podle významných divadelních her; a každý nadpis, počínaje prvním Hamletem, má k němu a nenásilně stává se výraznou zkratkou svého obsahu.*³⁴ Hikl, stejně jako Apek, označuje Jesenia za člověka rozumného, pečlivého, který se snaží o nejlepší výkony. Stejně tak Veselého za tuláka a mufla, podléhajícího vášně. *Sledujeme krok za krokem v pozorném a plastickém líčení Olbrachtově, jak jest Jesenius tajemným hercem lákán a přitahován, vidíme, kterak polarita jejich povah sblíží tyto dva moderní lidi, takže známe, a přece v podstatě syny téže doby, jak v přátelství nalézají racionalista doplnění, obohacení své duše.*³⁵ V tomto Hikl spatřuje jediný motiv celého románu.

Román jako celek hodnotí kladně, první kapitolu dokonce považuje za nejlepší z celého díla. Pozitivně hodnotí i hlavní postavy a jejich propracovanou psychologii. Autorovi však vyčítá epizodovost vedlejších postav, které nemají příliš vliv na posun děje. Negativně hodnotí i popisné pasáže o společnosti, válce, smrti i vraždě. Považuje je za násilně vložené do děje a za zbytečné pro vyvíjející se děj. Přesto však ale román označuje jako *šnejcennější zjev našeho beletrického posledního období.*³⁶

Trochu jiným způsobem hodnotí Olbracht v románu Josef Hora. Ten se nezaměřuje pouze na dílo samotné, ale porovnává jej s *Těmáčkem* od Fráni Šramka. Šramka považuje za autora, který prošel dlouhou vývojovou linií své tvorby. Zároveň jako autor satirických příspěvků, později se projevil i jako naivní básník, což se odráží v díle *Splav*. V próze zase ironickými povídkami a došel až k několika románům, v nichž oslavuje život. *Šramkovo sledování v Těmáčku tragickou linií, k níž nedošel ovšem básník cestou ideje, nýbrž právě naopak jistým přesycením, nutnou únavou po hodokvasu života a lásky.*³⁷

³³ HIKL, Karel. In TICHÝ, Martin a kol. *Desátá léta v podobách kritiky*. Opava: Vydavatelství Slezské univerzity, 2013, s. 511.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž, s. 512.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ HORA, Josef. Román Šramkův a Olbrachtův. In TICHÝ, Martin a kol. *Desátá léta v podobách kritiky*. Opava: Vydavatelství Slezské univerzity, 2013, s. 513.

Šrámkova pozitivita spat uje v tom, že dokáže dokonale p em nit v-ední kařdodenní v ci v n co vzru-ujícího a neo ekávaného. Román, který op vuje řivot, ale zároveň p iznává, že oddaná láska, která je v knize vylí ena, není schopna být ve společ nosti realizována. (Hora IN Tichý, 2013, s. 513.)

Ivana Olbrachta považuje za autora, který se nikdy nenechal strhnout davem, ale vždy si -el p ímo a e za svým. Pokud m fleme o Šrámkovi íct, že nejedno dílo vzniklo z pouhé pohnutky a nenadálého vnuknutí, nem fleme totéř íci o Ivanu Olbrachtovi. ří *Ivan Olbracht postupoval vždy cestou opa nou: cestou logiky, zám ru, cestou úsilí volného. Nebyl mu dán dar slepého zamilování se do řivota, dar tvorby z opojení, naivního údivu, náhlého osvícení prudkou vidinou sv ta. Jeho dojmy druhé byly vždy mocn j-í prvýchí* ³⁸

Šrámkovo *T lo* úto í na tená ovy smysly, vzbuzuje jeho ur itou spoluú ast na d ji. tená je vtařen do d je. Naproti tomu v Olbrachtov román není z ejmá taková řivelnost a vtáhnutí do d je. tená se stává spí-e pozorovatelem d ní.

řTo rozdíl mezi lyrikem, jímř je Šrámek, a epikem, jímř jest Olbracht. Tam, kde se první podrobuje s rozko-nickou pokorou řivotuí má Olbracht ctířádost pronikati tento řivot, hodnotiti ho v síle a v r znosti jeho projev , zmocniti se jeho vy-í osudovosti í Je z rodu syntetik , kte í rad ji znásil ují řivot ke svému jednotícímu obrazu, neřlaby se mu oddávalií ³⁹

Komentá k nov vydanému románu podal i Arne Novák. Novák dílo hodnotí v souvislosti s ohledem na román p ede-řý, tedy konkrétn *řialá nejtemn j-í*, který považuje za ernobířý. Naproti tomu v Podivném p átelství herce Jesenia je říří patrná ur ítá barevnost a tragický řivotní osud. (Novák IN Tichý, 2013, s. 527.)

Dal-í rozdíl vidí v tom, že se říří nejedná o monografický román, kdy by jedna hlavní postava provázela celý d j knihy. ř*V samo pop edí románu postavil skladný a d sařný typ duchovní a mravní, v n mř se svrchovan bohat a íst projevuje jedna polarita muřné a muřské du-e, í aby se v touze po splynutí oddal p edstaviteli polarity druhé, í proto jest Podivné p átelství herce Jesenia tragickým románem o vykoupení z dualismu.* ⁴⁰

Jesenius je dle Nováka lov k zásadový a disciplinovaný a je si pln v dom své inteligence a silné v le. Uv domuje si, že v-e získal díky pracovitosti a sebekázní. Zároveň je to také lov k dobrotivý a ochotný. (Tamtéř, s. 528.)

³⁸ HORA, Josef. Román Šrámkův a Olbrachtův. In TICHÝ, Martin a kol. *Desátá léta v podobách kritiky*. Opava: Vydavatelství Slezské univerzity, 2013, s. 513.

³⁹ Tamtéř, s. 515.

⁴⁰ NOVÁK, Arne. Román o vykoupení z dualismu. In TICHÝ, Martin a kol. *Desátá léta v podobách kritiky*. Opava: Vydavatelství Slezské univerzity, 2013, s. 528.

Naproti Jeseniovi stojí Jan Veselý. *Ští v jino-ství tramp amerických prérií a ve své válce len mezinárodní anarchistické propagandy, v níž své dce fien a divoký hý il v no ních místnostechí rozdává se svou láskou zkázu, ale jen proto, aby po lásce tolik prahna, nemohl býti nikdy milován, aby jeho touha v ní planula a nikdy se neukládala ohn m nasyceným.*⁴¹

Ob hlavní postavy zasahují svým osobitým zp sobem do války. Jan Veselý umírá jako jeden z anarchist mezinárodní vále né vzpoury, zatímco Ji í Jesenius se p ipojuje k eskoslovenským legiím ve Francii. (Novák IN Tichý, 2013, s. 533.)

Novák tento román považuje za divadelní, a koliv by nás vále né pozadí díla mohlo svád t k ozna ení románu vále ného. To ov-em vyvrací s tím, že tematika válka je zde pouze okrajová a dotvá í atmosféru a nejedná se tak o téma hlavní. (Tamtéfl.)

*Ští v Podivném p átelství herce Jesenia, díle široké stavby, v tvité psychologie, pevného názoru mravního, dorostl tento inspirovaný básník krásné znalosti um lecké. Nep estal milovati zemi, ale jefto zesílila mu k ídla, dovedl se povznésti nad mo e krve, slzí, nev ry a zoufalství, v ní mfltone dne-ní lov k.*⁴²

*ŠKone n napsán také román o hrdinovi-nehrdinovi, román pasivity skoro dle srdce Tolstojova.*⁴³ Toto jsou úvodní slova dal-ího ze spisovatel , kte í se vyjád ili k Olbrachtov románu, Dominika Pecky.

Jesenius je postava klidná, nepr bojná, nedokáffe uchopit vlastní -t stí a p eprat vlastní osud. Zamiluje se do mladé Kláry, ale za fenu si ji vezme afl poté, co je svedena jeho p ítelem Veselým. Také snadno podléhá názor m druhých. Jednou souhlasí s názory editel Toufara, podruhé s Tristem, který má názory zcela protich dné. *ŠJesenius jest opravdu ubohý: nedovede milovati, nedovede flíti, ba ani mysliti.*⁴⁴

Význam románu Pecka vidí v Jesenioových p ípravách na sebevraffdu, což považuje v jeho situaci za správné. Zárove v-ak dodává, že je z ejmé, že lov k, který nedokáffe flít, nedokáffe ani vypít jed. (Pecka IN Tichý, 2013, s. 537.)

V poslední kapitole, Nad je, spat uje chybu v tom, že je Jeseniovi vrácen flivot, milenka i um ní. Je p esv d en, že tená nesdílí nad jí a nev í ve -astnou budoucnost tak, jak je v záv ru uvedeno. *šVfddy , kdo nem l jaksept í odvahy um íti, jak by mohl míti odvahu flíti?*⁴⁵

⁴¹ NOVÁK, Arne. Román o vykoupení z dualismu. In TICHÝ, Martin a kol. *Desátá léta v podobách kritiky*. Opava: Vydavatelství Slezské univerzity, 2013, s. 530.

⁴² Tamtéž, s. 535.

⁴³ PECKA, Dominik. Ivan Olbracht: Podivné přátelství herce Jesenia. In TICHÝ, Martin a kol. *Desátá léta v podobách kritiky*. Opava: Vydavatelství Slezské univerzity, 2013, s. 537.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Tamtéž.

Takto se k románu vyjádřila kritika a nyní je třeba co ke kompozici díla. Nejprve si dovolím zmínku o titulu. I to je totiž jeden z důležitých prvků celé kompozice. *Podivné přátelství herce Jesenia*. Titul je dle Věti kovářů ní protagonistický. Znamená to tedy, že je pojmenován, buď podle jména některého z hrdinů, nebo podle jeho funkce, společenského postavení, například poslání. (Věti kovář, 1992, s.44.) Zmíněný titul splňuje hned několik kritérií proto, aby si náležitě toto označení zasloužil. Nejen že je v názvu uvedeno jméno hlavního hrdiny, ale je zde dokonce i jeho povolání. Z toho tedy můžeme následně usuzovat, v jakém prostředí se bude děj odehrávat. A slovíčko *podivné* v nás vzbudí zvědavost, jaké tedy to přátelství vlastně může být, v čem spočívá jeho podivnost. Kniha je psána chronologicky s retrospektivními prvky. Tyto jsou především pasáže, kdy Veselý líčí svůj dosavadní život a zážitky Jeseniovi. Děj plyne postupně, jednotlivé události na sebe navazují a je tak zachována určitá přehlednost. Dále zůstává zachováno i místo děje. Kromě vesnice, kde Jesenius tráví divadelní prázdniny, hned na počátku díla, se jinak celý příběh odehrává v Praze. Konkrétně bychom mohli říct, že především v divadle, nebo v Jeseniovi byt. Román je rozdělen do sedmi kapitol. Ty na sebe ale volně navazují, a tak zde nedochází k porušení návaznosti děje. Kapitoly přecházejí jedna do druhé, tudíž zde má jen velmi orientační charakter. Názvy kapitol nám také sdělují svůj stručný obsah. Každá z nich je pojmenována stejně jako významné divadelní hry světových autorů. První kapitola nese název známé tragédie *Hamlet* od anglického dramatika Williama Shakespeara. Nejenže pojednává o tom, jak se hlavní hrdina, především z donucení, vydává na stejnojmenné divadelní představení, ale odhaluje i lásku dvou mladých lidí, která ovšem nemůže být naplněna. Kapitola druhá se jmenuje dle dramatu Roberta Bracca *Masky*. Do Prahy přijíždí Jan Veselý, setkává se s Jeseniem a získává místo v divadle Uranie. Oba přátelé se postupně seznamují a začíná se rozvíjet jejich přátelské pouto. Zároveň si však Jesenius neustále uvědomuje, že se Jan dokáže velmi snadno přetvářovat. *ŠVeselý jífl op t hrál a nasazoval si masky, a ty Jesenius neml rád. Ale tvá il se, jako by je nepozoroval. Zadíval se do přátelova obličeje a nedvív se usmíval.*⁴⁶ Další kapitola je pojmenována dle německé tragédie *Úklady a láska* od německého dramatika Friedricha Schillera. Veselý se dostává do Národního divadla a jeho přátelství s Jeseniem je tak ještě více utuženo. *ŠPřátelství obou druh blízkostí jen získalo.*⁴⁷ Jesenius si nyní začíná po boku Veselého více užívat života. Dále se Jiří potkává také s Klárou a si sdělují si své vzájemné sympatie.

⁴⁶ OLBRACHT, Ivan. *Podivné přátelství herce Jesenia*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 78.

⁴⁷ Tamtéž, s. 81.

Z Kláryina psaní se také dozvídá o jejím románku s Janem. Ten se ovšem brání, že o jejich citech nevěděl. *Šel jsem, že ji miluješ – Oklamala mne. Nikdy se o tobě ani nezmínila. Co je mi do Kláry? ...Nelákal jsem ji. Sama mi padla do náruče. Kdo je mi Klára? Nechci ji. Nemiluju ji. Tebe miluju. Ty jsi mi vím.*⁴⁸ čtvrtá kapitola nese název podle sbírky povídek a básní *Strážidla* norského spisovatele Henrika Ibsena. Poté co se Jesenius dozvěděl o Kláryiném románku s Janem, Klára opouští Prahu. Jesenius se jí snaží najít, to se mu ovšem nedaří. Nakonec Prahu opouští i Jan a nechává Jiřimu pouze vzkaz na rozloučenou. *Šel zdrav! Odjít budu. Ti brzy psát. Vzpomeš si někdy na mne. V divadle to ufln jak za tebou!*⁴⁹ Kapitola pátá se jmenuje *Vláda tmy* stejně jako realistické drama ruského autora Lva Nikolajeviče Tolstoj. Původní název pro vylišení po útku války. *Šel vypukla válka. Na konci divadelních prázdnin si Jesenius zajel na několik dní do Vídně, aby se podíval na nové hry. A tam ho v červené noci zastihla.*⁵⁰ Poslední kapitola je pojmenována podle dramatu *Nad náhodu* od norského spisovatele Bjørnstjerne Bjørnsona. Jesenius si opět uflívá divadelních prázdnin a tráví je vycházkami na Petříně. Zde přemýšlel o moci osudu a hodnotil svůj flivot. *Šel mnoho přemýšlel na petřínské lavičce o principu náhody. Vzpomínal na události, které určily jeho lidský osud, myslil na spletnosti, které ho svedly s Janem, seznámily s Klárou a vytvořily vzájemný vztah jich tady, a byl rozhodnut uznat, že náhoda jest jedinou zásadou bytí.*⁵¹ Rozhodl se totiž spáchat sebevraždu, ke které nakonec shodou okolností nedošlo. Kapitola poslední *Nad náhodu* nese název podobný holandské tragédii *Lojmem Nad je* od dramatika Hermana Heijermansa. Zde jifi z názvu vyteme víru v naději na nový flivot a na nový začátek Jesenia s Klárou.

V úvodním slově knihy nám sám autor sděluje důvod pro neobvyklá pojmenování jednotlivých kapitol. Kapitoly nesou názvy známých dramatických děl proto, že v době vzniku románu byla tato dramatická díla jedním z nejhranějších. *Šel jednotlivé kapitoly jsou pojmenovány podle kusů, které se tehdy hrály.*⁵²

⁴⁸ OLBRACHT, Ivan. *Podivné přátelství herce Jesenia*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 111.

⁴⁹ Tamtéž, s. 162.

⁵⁰ Tamtéž, s. 168.

⁵¹ Tamtéž, s. 211.

⁵² Tamtéž, s. 7.

3.1. Interpretace

Román začíná pobyt herce, Jiřího Jesenia, na venkově, kam si jel odpoutat od rušného velkomsta. Na venkov neodjíždí sám. Odpoutat se jede i kontrolor Procházka, filosof Samek, manžele architektovi a mladá slečna Klára, která touží stát se operní pěvkyní.

Jednoho rána přijde Jesenia navštívit divadelní ředitel Dokoupil. Vysvětluje mu, že následujícího dne se bude konat divadelní představení Hamlet a že by měl nesmírně počínat Jeseniovou návštěvou. Ten mu však nic neslibuje, neboť si je vědom kvalit, které jsou ochotníci schopni předvést.

Nakonec je však promluven ostatními a v jejich společnosti vyráží na představení. Zde Jiřího zaujme herec s poutavými černými oči, který jako by si z celého představení dělал legraci a nebral svou roli vážně. Po představení se s ním Jesenius seznamuje a zjistí, že onen záhadný muž se jmenuje Jan Veselý a není to žádný herec, nýbrž tramp, který docestoval z Ameriky a přišel na Vysočinu.

Ke konci léta, když je Jiří Jesenius zpět v Praze, objeví se před dveřmi jeho bytu Jan Veselý. Jesenius mu pomůže najít práci v divadle Uranie. Veselý se hned stává miláčkem publika a divadlo zažívá nevídanou slávu. Postupem času dostává Veselý angažmá v Národním divadle a stává se kolegou Jesenia. Muži se přátelí a vzájemně se s leccím sváží. Jediné, co Jesenius Veselému zatají, je jeho láska ke Kláře. Toto tajemství se však záhy stává problémem. Veselý, aniž by věděl o Jeseniově lásce, proflíje s Klárou románek. Jesenius se to následně dozvídá od ostatních herců v divadle. Veselý nic nezapírá a ke všemu se přizná. Jesenius si o tom chce promluvit i s Klárou, ta ovšem opouští Prahu a odjíždí do Německa.

Zanedlouho opouští Prahu i Veselý a vydává se na cesty. Mezitím vypukne světová válka. Jesenius se o své přátele bojí, neboť ani o jednom z nich nemá žádná zpráva. S Veselým si zpočátku dopisoval, ale korespondence později utichla. Náhle se jednoho dne u Jesenia Veselý objeví a vykládá mu o své anarchistické činnosti v zahraničí. Jesenius si uvědomuje svou nečinnost a chce být ve válce taky nápomocný. Veselý si vymyslí lest o psaní fiktivních inzerátů do novin a Jesenius mu vše uvěří. Později však tento podvod odhalí a je Veselým zklamán.

Následně si Jesenius při představení zlomí nohu. Během dlouhodobé léčby má čas přemýšlet a hodnotit svůj život. Nakonec se rozhodne spáchat sebevraždu. Nemá však dost odvahy a sil vypít předem připravený jed. V průběhu oné noci je třeba spadnou a rozbijí se hodiny, jakýsi symbol Janova úmrtí na frontě. V tom momentu Jesenius procítá a uvědomuje si, že chce vlastně žít.

Zanedlouho od Jeseniova pokusu o sebevraždy jej navštíví Klára. A nepřichází sama, má s sebou svého malého syna Jiřího. Jesenius se dozvídá o Janově smrti a také o tom, že Jiří je Janovo dítě. I přesto se však rozhodne zaít společný život s Klárou. Pár se tedy nakonec rozhodne Prahu opustit a odejít za hranice. Malého syna v Praze nechávají a bude se o něj starat paní Mádlová, Jeseniova hospodyně.

3.2. Témata a motivy

Za nejdležitější motiv celého románu můžeme považovat dvojnický hlavních postav, tedy Jiřího Jesenia a Jana Veselého.

V *Encyklopedii literárních fiktivních děl* dokonce Dagmar Mocná s Josefem Peterkou uvádí, že *Podivné přátelství herce Jesenia* je typ románu, kde jsou hlavními postavami komplementární dvojici jedinci. (Mocná, Peterka, 2004, s. 554.)

Autor dokonce tená m v textu několikrát předkládá pasáže, kde je propojenost obou postav jasně viditelná. *...šlá naposled si podali ruce a dlouho je drželi, cítilce, jak jediná krev jediným teplým proudem probíhá mezi dvěma srdci.*⁵³

Na konci knihy, jičl po Janově smrti, si Jesenius uvědomuje určitou změnu ve svém nitru. Připadá si, jako by do něho proniklo trochu Janovy touhy a divokosti. Najednou se mu představení hrálo s lehkostí, a tak nejen jak spontánně. *„Zapomněl na život, na své tělo, zapomněl na včerno a hrál. Zda lépe i méně dobře nebyl kdysi, posoudit nedovedl, jen to v duši, že hraje jinak. Proč se tak děje, nechápal, ale bylo mu jasné, že tak musí být a staré že se jičl nikdy nevrátí.*⁵⁴

Po úspěšném představení si herec druhý den s nedokonalostí etláláněk obávaného divadelního kritika. Dokonce i on Jeseni v výkonu chválil a pozoroval v něm určité prvky podobnosti s umělcem Jana Veselého. To samozřejmě udělalo Jiřímu radost. *„Děk tobě, Jene! Jsi živ? A kde je jsi? Lhostejno! řijje–! řijje–ve mně! A nezem e–ani se mnou, nebo tě j dar náleží v–em!*⁵⁵

V románu se nám dále zjevuje téma války, které je zejména po útku druhé poloviny knihy, přesněji v kapitole *Vláda tmy*. *„Vypukla válka. Na konci divadelních prázdnin si Jesenius zajel na několik dní do Vídně, aby se podíval na nové hry. A tam ho v červené noci zastihla řířkou Korutanské a Okružní tůdy se celou noc valily sražené zástupy s pochodnicemi a s prapory, černé, zlověstné davy.*⁵⁶

⁵³ OLBRACHT, Ivan. *Podivné přátelství herce Jesenia*. Praha: Československý spisovatel, 1982, s. 179.

⁵⁴ Tamtéž, s. 249.

⁵⁵ Tamtéž, s. 252.

⁵⁶ Tamtéž, s. 168.

V knize je jasně vyličená atmosféra a situace. Dokonce je zde i jasná barevná symbolika. *ŠVide ská ulice von la krví a Jesenius m l dojem barev černé a rudé. A v tom bylo cosi úfelného. Ano, dav byl černý i no ní obloha byla černá a pochodn ho ely moudiv rudým sv tlem a jejich ponurý pablesk barvil pohyblivé lidské hlavy a otev ená ústa ne istým brunátnemí* ⁵⁷ černá barva je zde jako symbol smutku, smrti. Navozuje pochmurnou atmosféru a strach z nep edvídatelného. Atmosféru dokresluje i barva rudá. Ta zde zna í p edevím krev ran ných a utrpení.

Válku dále m fleme spat ovat i v jednání hlavních postav. Jan Veselý bojuje v zahrani í za vlast. Jesenius si svou pasivitu zpo átku neuv domuje, ale nakonec se rozhodne ve válce také pomoci. Postavy vedlej í nyní také vystupují a ukazují se jako velcí bojovníci za vlastní zemi.

Na konci knihy se i Jeseniovi poda í dosp t do bodu, kdy m fle pomoci své vlasti. Spolu s Klárou odjífd jí za hranice a cht jí se zapojit do boj za svobodu své zem .

Dalším významným tématem m fle být p átelství hlavních hrdin . Dva zcela neznámí lidé se náhodn potkávají a postupn se z nich stávají blízcí p átelé. *šKaždý den a nové shledání p iblířovaly p átelství Jesenia a Veselého.* ⁵⁸ Poté co se Veselý p est huje do Prahy, spolu tráví v t-inu asu. *šTř daleko za m sto, rozhovo eni o um ní, autorech, hercích i divadleí v Holešovících Veselý vystoupil. Zven í, otev eným okénkem vozu, je-t jednou stiskl Jeseniovu pravicií pevný stisk hercových prst cítil Jesenius je-t chvíli a v d l jřl ur it , fle jeho řivot kolem bývalého ko ovníka Dokoupilovy spole nosti ml ky neprojde.* ⁵⁹ A bylo tomu p esn tak, jak Jesenius p edpovídal. Jeho řivot se zcela zm nil. V-e se nyní soust e ovalo na Veselého. Ve-kerý volný as trávil s ním, dokonce se ú astnil i jeho bujarých ve írk . Nebyla chvíle, kdy by na Jana nepomyslel. Hodn asu strávili povídáním. Povídali si nejen o divadle, ale také poznávali detaily ze řivota toho druhého. *šPovíte mi jednou o svém řivot ? í v-e, co se íci dá, povím, budete-li si p át.* ⁶⁰ V chování p átel se nám také velmi z eteln odrářejí jejich charakterové vlastnosti. *šVeselý mu sp chal vst íc s natařlenýma rukama, jejichř nedo kavost byla zdrřována jen samolibým strachem, Jesenius se mu blřřil svým klidným, d lnickým krokem a se zpytavýma o ima, které si d íve zevrubn prohlédnout toho, komu s plným v domím odpov dnosti podá pravici na zpe et ní trvalého svazku.* ⁶¹

⁵⁷ OLBRACHT, Ivan. *Podivné přátelství herce Jesenia*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 168.

⁵⁸ Tamtéž, s. 73.

⁵⁹ Tamtéž, s. 60.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž, s. 73.

Vidíme Veselého nadšení, spoustu energie, otevřenost a fládné zábrany. Naproti n mu stojí klidný a rozváfný Jesenius. lov k, který se málokomu sv í, je opatrný a šnefene se do v cí po hlav ů jako Veselý.

Dále se zde objevuje také láska jako jedno z vedlejích témat. První zmínky o náklonnosti Kláry k Jeseniovi jsou patrné již na prvních stránkách. Klára si s Jeseniem domlouvá tajnou schůzku, aby se mu sv íla se svými pocity. Není to ovšem tak snadné. *šPoj te n kam, prosím vás! Musím se uklidnit! Tak jsem v era v d la, co vám eknu; nez stalo z toho nic.*⁶² Jesenius se tedy rozhodne pomoci jí vlastními slovy. *šSnad tedy takto za nemeš herec Jesenius m miluje. T eba mu p iznat, fle m svou láskou p íli-obt fluje a vtírá se mi jen málo, ale mn je i to nep íjemné, pon vadfl já ho ráda nemám.*⁶³ Takto se tedy Jesenius vyznává Klá e, která doposud nem la o jeho pocitech k ní ani tušení. Nyní Klára dostává odvahu, aby Jeseniovo tvrzení vyvrátila a jeho slova uvedla na špravou míru. *šNe tak, ne tak! Nikdy jsem nikoho nemilovala, ale, v te mi, je-li mi n kdo milý a drahý, jste to vy.*⁶⁴ Záhy ovšem p iznává, fle a koliv ho má ráda, nem fle mu své srdce dát. To ufl zaslíbila n komu/n ěmu jinému. *šNikdy nebudu nikoho milovat, mám jen jedinou velikou lásku: um ní odpadek lásky nemohu nabídnout Ji ímu Jeseniovi.*⁶⁵ Láska t chto dvou postav tedy z stává po celý román nenaplň ná, a koliv na sebe postavy myslí a napíou si i n kolik dopis ů. Klára s Ji ím utvo í pár afl na posledních ádcích, kdy Klára Ji ího navítíví i se svým malým synem.

⁶² OLBRACHT, Ivan. *Podivné přátelství herce Jesenia*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 42.

⁶³ Tamtéž, s. 43.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž.

4. Hamlet

Název *Hamlet* označuje známou divadelní hru, neméně známého anglického autora, Williama Shakespeara. Hra je rozdělena do pět actů, z nichž pak každé je tvořeno několika obrazy.

Hlavními postavami jsou Hamlet, syn zesnulého dánského krále; dále Getruda, Hamletova matka a Claudius, současný dánský král a Hamletův strýc. Dále zde vystupuje Polonius, předseda státní rady; Ofelie, Poloniova dcera; Horacio, Hamletův přítel a Rosencrantz s Guildensternem, Hamletovi bývalí spolutáči.

4.1. Interpretace

Téměř celý děj se odehrává v dánském sídle Elsinor. Zde se jedné noci zjevuje Hamletovi duch jeho otce a svěřuje se mu s tím, jak to bylo doopravdy s jeho úmrtím. Hamlet je pravdou šokován a rozhodne se svého otce pomstít.

Vymýšlí si lest, se kterou se svěřuje pouze svému příteli Horaciovi. Součástí plánu je i to, že Hamlet předstírá šílenství. Claudius, Hamletova otcova matka, zajímá, co bylo příčinou Hamletova zbláznění, a proto zve do Dánska Hamletovy spolutáčky. Rosencrantz a Guildenstern mají za úkol zjistit důvod Hamletova náhlého šonemocnění. To se jim ovšem nedaří. Hamlet je prozíravý a ví, že pracují pro krále, tudíž při jejich zvědavých otázkách odpovídá úplně nesmysly.

Jednoho dne přijdou na hrad potulní herci. Hamlet je, v souvislosti s pomstou, pohládá o sehrání určité scény. Jedná se o jakousi rekonstrukci vraždy jeho otce. Přesněji tedy o bratrovraždou. Hamletova otec totiž zabil Claudius, když mu ve spánku nalil jed do ucha jen proto, aby se mohl stát novým králem.

Claudius se svou reakcí na představení, v Hamletových očích, usvědčí. Prchá již v prahu inscenace a je známo rozrušen. Odhalí tak v Hamletovi hrozbu a rozhodne se poslat ho do Anglie, kde má být na Claudiovo přání popraven. Na cestu ho samozřejmě doprovází švagrův spolutáči. Hamlet odhalí Claudiovi v zámku, zamění dopisy pro anglického krále, a nakonec jsou popraveni Rosencrantz s Guildensternem a Hamlet se vrací zpět do Dánska.

Zde se právě koná pohřbení jeho milované Ofelie. Ta zblázněla a nešťastnou náhodou utonula po otcově smrti, kterého omylem zabil právě Hamlet. Na pohřbení přijede i Ofeliin bratr Laertes a zde se spojuje s Claudioem proti Hamletovi. Dohodnou se tak na nerovném souboji v terenu, kde by měl Laertes zabít Hamleta.

V den souboje tedy dostává Hamlet tupý rapír, zatímco Laertes má rapír ostrý a namořený v jedu, který Hamleta usmrtí i při sebemenším poranění. Hamlet je v souboji opravdu poraněn, ale využívá Laertovi nepozornosti a propichuje ho jeho vlastním, jedovatým, kordem. Umírá i královna, která se napije z poháru otráveného vína, které bylo rovněž připraveno pro Hamleta. Zbytek vína je donucen vypít i Claudius. Zemít chce i Horacio, je ovšem Hamletem přesvědčen, aby zůstal naživu, celý příběh je vyprávěn, a hlavně v něm vysvětlil Hamlet v závěru.

4.2. Témata a motivy

Jedním z motivů celého díla je otázka života. Celým dílem se prolínají filosofické pasáže o smyslu života. O tom, zda nechat život volně plynout, snažit se ho naplnit nějakým smysluplným, nebo ho jednoduše ukončit a zbavit se tak svého trápení. I Hamlet sám uvažuje nad svým životem a odtud pochází i ona slavná věta. *„Být či nebýt. Jak to rozhodnout? Je-li dle stoje, či-li mi sklonit hlavu před potupnými údy osudu, nebo vzít zbraň a předívat trápení ukončit navždy vzpourou? Ó Země, spát, a dost ufl nebýt!“*⁶⁶ Ani Hamlet neví, zda by nebylo snazší život ukončit nežli vidět všechno zlo kolem sebe.

Život je zde zobrazován v několika podobách. A ufl se jedná o život Hamletova otce, který byl předtím ukončen. *„Vůde se říká, že mi uťkl hlavu v spánku v zahradě. A to je lefl! ... Jen tobě povím celou pravdu: hlavu, který k smrti uťkl tvého otce, te kraluje! Má dle vtipu afl dost a vyniká uměním zrazovatí.“*⁶⁷ Krutou pravdu se dozvídá Hamlet od ducha svého otce, který bloudí po cimbuří hradu. Také se mi fl jednat o život Hamleta samotného i dokonce o život milované Ofelie, o její smrti se Hamlet dozvídá náhodou afl na pohřbu. *„Tak skončíly mé naděje, že ty se staneš ženou mého Hamleta. Svatební lofl jsem ti chtěla stlát, ne hrob!“*⁶⁸ Z těchto slov mi flme vidět, že jediná královna přála svému synovi lásku k Ofelii. Všechny tyto zmíněné životy, a je-t mnohé další, byly zcela zbytečně ukončeny, a to jen kvůli jedné věci a tou je moc.

A právě moc je jedním z dalších motivů, kvůli kterému byla vykonána spousta zla. Jihna zaátku hry se ukazuje, že touha po moci nezná překážek. Pro moc dokážeme udělat cokoli, klidně i zabít. Konkrétně tady se jedná o bratrovraždou. *„Je tomu nedávno, co dokonal mi bratr Hamlet. Měl bych v srdci truchlit, ba celá země by měla na íkat. Zmoudření však jífl ovládlo mi jcit, takže te nad ním pláči s rozumem a pamatují také na sebe! Ofenil jsem se proto s dle kou, jífl právem tato í-e přepadla!“*⁶⁹ Když ovšem ani to nepomůže odstranit překážky, stojící mezi jedincem a mocí, je třeba v páchání zla a lsti pokračovat. Zde byla cílem vražda nevlastního syna. Dosazení cíle ovšem nebylo tak snadné, jak by se mohlo zdát. Nakonec je ukončeno i několik ševinných životů, a dokonce i sám jedinec touflící po moci. V této pasáži mi flme vidět určitou nadřazenost. I v současnosti se dle je spousta nepravostí, jen proto, aby se někdo dostal k moci. Ne vždy to ovšem končí tak tragicky, jako v této hře.

⁶⁶ SHAKESPEARE, William. *Hamlet*. 2. vydání. Praha: Orbis, 1966, s. 74.

⁶⁷ Tamtéž, s. 36.

⁶⁸ Tamtéž, s. 149.

⁶⁹ Tamtéž, s. 16.

V knize je zastoupen i motiv lásky, a to především té neastné a nenaplněné. Hamlet miluje Ofelii a ona ho má také ráda. Lásce ovšem není místo. Polonius, Ofeliin otec, lásku dívce rozmlouvá, protože není hodná niko tak urozeného jako je Hamlet. Stejný názor jako otec zastává i dívčin bratr, Laertes. *Šťím Hamletem, s tím jeho namlouváním ó v mládí to takhle v-ichni d-lají. Vždy ví-, jak rychle vadne jarní kv t. Brzy se rozvil, brzy opadá; lákav voní, ale jenom chvílku. Nic víc to není.*⁷⁰ Dívka, coby slušně vychované děvče, otcovy příkazy poslouchá, vzdává se jim a Hamleta odmítá. Zakázaná láska spolu s následnou otcovou smrtí dovedou dívku k šílenství a následné smrti. *Šťvá sestra utonulaí V -ela v nce kv t po v tvích a tu se pod ní zlomil uschlý pahýl. Padla i s kvítím do pla ících vod.*⁷¹ Takto oznamuje královna smrt sestry Laertovi, jen chvíli k po tom, co s králem plánoval nerovný souboji proti Hamletovi.

⁷⁰ SHAKESPEARE, William. *Hamlet*. 2. vydání. Praha: Orbis, 1966, s. 26.

⁷¹ Tamtéž, s. 137.

4.3. Symbolika Hamleta v Olbrachtov románu

V em tedy spoívá podobnost kapitoly Olbrachtova románu *Podivné pátelství herce Jesenia* a Shakespearovy tragédie *Hamlet*? Nejprve, jednoduše eno, by to mohlo být podle názvu divadelního představení, které se v pr b hu první kapitoly odehraje. Divadelní spolek ochotníků a amatérských umlc ze Souvrat, pod vedením divadelního editela Josefa Blahoslava Dokoupila, sehraje Hamleta. Kam je s velkou slávou pozván i herec Jesenius, který zde tráví divadelní prázdniny. Pro editela a jeho spoluú astníky je obrovská est, fle m flou na své vystoupení pozvat Mistra z Národního divadla. Ten je na představení p ivítán s náleflitou slávou, nebo v-ichni cht jí vid t toho velkého um lce.

Jesenius si ned lal nad je o kvalit vystoupení jifl p i pozvání a o tom se také pozd ji p esv d il. Ufljen um lecké provedení opony nad jevi-t m ho nenechalo chladným. *šPozornost estných host byla upoutána strakat omalovanou oponou. Libu-e pod br álov zeleným stromem prorokovala slávu Praze; kn fha m la skreslený nos a P emyslovo okoládové rám se zlatou sponou a dvakráte siln j-í nefl lýtko m lo z ejm znázor ovat sílu; kolem leflely zkroucené bílé dívky a v oblacích se vzná-ely Hrad any.*⁷² Následovalo představení. A ani to herce nikterak neoslovilo. D j se rychle rozvíjel a herecké výkony ochotníků postrádaly zku-enosti, cit pro herectví i trochu improvizace. *šByla to celkem hrozná hra; jakýsi paskvil na dramatické um ní a Shakespeara. Prózou upravený Hamlet nem l s tragedií Shakespearovou ani tolik spole ného jako d tské kníflky o donu Quijotovi a Gulliverových cestách se svými p edlohami.*⁷³

Jediný, kdo tam herce zaujal byl, v té dob pro Jesenia je-t neznámý, Jan Veselý. *šZdálo se, fle se v-emu vy-klabuje. Dramatickému um ní, herectví, spoluherc m, obecnstvu i Jeseniovi. Ano, i Jeseniovi!*⁷⁴ Jesenius pozoroval, fle se chová jinak nefl v-ichni ostatní. Jako kdyby m l jifl n jaké herecké zku-enosti. Napodoboval chování ostatních, se kterými práv vystupoval na jevi-ti. Poté, co pronesl svou e , stál a nev d l, co d lat, dokud zase nep i-la jeho úloha. Pokud n kdo mluvil nesrozumiteln , Veselý to napodoboval. Pokud se n kdo p ehnan snafil, jako pilný -kolák, Veselý d lal totéfl. Jesenia tato osoba p itahovala a ho el zv davostí se o ní n co dozv d t. To se mu poda ilo po skon ení představení, kdy se Veselého vyptával na herecké zku-enosti. Ten mu pouze prost odpov d l, fle fládné zku-enosti nemá a d íve cestoval.

⁷² OLBRACHT, Ivan. *Podivné přátelství herce Jesenia*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 27.

⁷³ Tamtéž, s. 28.

⁷⁴ Tamtéž, s. 29.

Postupně se v průběhu děje románu tyto dvě postavy seznamují a začíná se pojit silné přátelské pouto. To ufl je ovšem přesah do jiných kapitol, tudíž to tady nyní nebudu rozvádět.

Druhým možným důvodem pro tento název by mohly být určité rysy, které připomínají výjevy přímo ze Shakespearova *Hamleta*.

Hned v úvodu se autor vyjadřuje o divadelním kritikovi Františku Peterovi, jako o velmi přísrném soudci lidských, především tedy hereckých kvalit. Zmiňuje se i o zlomyslnostech a o tom, že je schopný vše obrátit proti lidem, kteří mu nejsou úplně nejmilejší. *Ší jen jednou ze zlomyslností Františka Petera, známého nenávistníka divadla, kterému nikdy ani ctnost nebyla dosti cenná, aby ji nedovedl obrátit proti lidem, které nemiluje.*⁷⁵ Tyto charakterové rysy bych mohla přisoudit i jednomu z hlavních Shakespearových hrdinů, Claudiovi. Ten byl také schopný udělat cokoli, jen proto aby dosáhl svého. Nevadilo mu spáchat bratrovraždou a pak si hrát na milujícího manžela a strýce, dleffitě bylo, že se mu podařilo získat místo na trůnu vedle královny.

*ŠV dob , kdy se po ala rozpádat podivná zm událostí, které daly směr nejen lidskému, ale i umleckému životu Jeseniovu, nebyl, dev tadvacetiletý, ovšem je-t na dnešní výši*⁷⁶ Podivná zm událostí, která měla ovlivnit počátky Jeseniovi tvorby a hereckého života vbec, mi připomíná počátek *Hamletova* děje. Zde se také odehrávají podivné události. V noci se na cimbuří hradu začne zjevovat duch. Když se to několikrát opakuje, je povolán mladý Hamlet, syn zesnulého krále. Duch chce mluvit pouze s Hamletem a poví mu, jaké byly okolnosti otcovy smrti. Následně je Hamlet nucen vykonat pomstu na Claudiovi.

*ŠJednoho červenového jitra, když se Jesenius probudilí viděl, že v sad drobných prání, a slyšel v lupení vytrvale hrát kapky.*⁷⁷ Pochmurné počasí, do kterého se ráno Jesenius probouzí a ve kterém jej zastihne Klára, má s trochou fantazie připomínat noc. To je opět podobnost s počátkem děje Shakespearova originálu.

Klára Brofíková, mladá krásná dívka, která se zamiluje do Jesenia. Láska je vzájemná i Jesenius je mladou dívkou okouzlen. Klára ovšem lásku nemůže opřít, nebo se rozhodla svůj život zasvětit umění. *ŠNikdy nebudu nikoho milovat, mám jen jedinou velikou lásku: umění*⁷⁸ Touží být operní zpěvačkou, což jí Jesenius, pro její vlastní dobro, rozmlouvá. Jedná se zde tedy o nenaplněnou lásku. Podobně je tomu i v *Hamletovi*, kdy se do sebe zamilují královský syn a dcera dvorního rady, Ofelie. Ani zde láska nekončí šťastně.

⁷⁵ OLBRACHT, Ivan. *Podivné přátelství herce Jesenia*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 9.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž, s. 10.

⁷⁸ Tamtéž, s. 43.

Tentokrát ne kvůli dívčin kariéře, ale kvůli společenským normám. Otec Ofelii lásku k Hamletovi zakazuje, protože obyčejná dívka se neměla scházet s královským synem.

*Šneznámá doba smýšlející mi psala o smrti vaší maminky a o tom, jak se vaše pan otec trápí nad zkláskou jediné dcery!*⁷⁹ Klára tedy vyrůstá bez matky a otec si dává starosti o její budoucnost. V souvislosti s Ofelií také není za celý děj zmíněna matka. Zřejmě tedy také vyrůstala sama s otcem, který měl obavy o její osud a – astnou budoucnost. A právě proto jí zakazuje lásku k výe společensky postavenému Hamletovi.

Jeseniova návštěva divadelního představení měla poukazovat na kořenné herce, kteří navštíví Elsinorské panství. Náhodní kořenní herci sehraji na Hamletovo předání scénku bratrovraždy a Claudius se tak sám, svou reakcí, usvědčí.

Dále je pak zajímavý popis chování jedné z postav. *Ší on chápal její vztah k rodině, která ho nenáviděla, její zlodějství je dceřiných peněz a – k dce jejího – stíhá.*⁸⁰ Zde bychom to mohli připodobnit charakteristice Claudiov. Ten nebyl pouhým zlodějem, ale byl krutým vrahem. Královna netušila o tom, že by jí Claudius – kodil a nebyl k ní upřímný. Poddaní ho však neměli rádi a v důsledku toho to není – estný lov k. Ani Hamlet ho jistě odpočátku neměl rád a poté, co se dozvěděl pravdu o otcově smrti, ho jistě zcela evidentně nenáviděl.

Nyní se na obě sdílela podíváme je – z jiného úhlu pohledu. Kapitola Hamlet je v díle umístěna hned jako první, tudíž úvodní. Seznamuje nás tedy s postavami a seznamuje i postavy navzájem. Právě zde se totiž Jiří Jesenius poprvé setkává s Janem Veselým, coby ú – astníkem divadelního představení. Zároveň se také popíná rozvíjet milenecký vztah. Klára se vyznává Jeseniovi ze svých pocitů a on je opatuje. Neměla však dojít naplnění, protože Klára zaslíbila svůj život umění, a tudíž nemá Jeseniovi co nabídnout. *Ší mám jen jedinou velikou lásku: umění odpadek lásky nemohu nabídnout Jiřímu Jeseniovi!*⁸¹ Partnerský vztah tedy zaniká je – dříve, nežli vbec stihl začít. To ovšem neznamená, že by vzájemné sympatie zmizely, pouze zůstávají v platonické rovině a – ekají svého naplnění. Jeseniovi tak alespoň zůstává naděje, že se se svou milou někdy setká a budou tvořit pár. Na rozdíl od Hamleta, kterému vládná naděje nezbyvá a milostný vztah je ukončen smrtí obou zamilovaných.

A koliv sám Olbracht v úvodu knihy uvádí, že kapitoly byly pojmenovány podle her, které se v době vzniku románu právě hráli, je možné zde najít určitou podobnost se stejnojmennými originály. Výe je několik podobných rysů rozebraných a zřejmě by bylo možné nalézt i podobnosti další.

⁷⁹ OLBRACHT, Ivan. *Podivné přátelství herce Jesenia*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 12.

⁸⁰ Tamtéž, s. 19.

⁸¹ Tamtéž, s. 43.

5. Úklady a láska

Další z děl, kterému se tu budu věnovat je divadelní hra *Úklady a láska* od německého dramatika Friedricha Schillera. Tato hra měla premiéru již v r. 1784. Jejím hlavním tématem je nerovná láska mezi šlechticem a bohemskou – anskou dívkou. Takovýto vztah je podle knífcí morálky nepřípustný, a proto již od počátku musíme usuzovat na neblahý konec.

Schiller nazval svou hru *Úklady a láska* obanskou tragédií, protože zde není hlavním hrdinou král, ale obyčejný lovek z lidu a šlechtic, který chce překonat rozdíly mezi jednotlivými společenskými třídami.

Hlavními postavy jsou zde tedy především Luisa (obyčejná bohemská dívka) a Ferdinand (knífcí syn). Dále pak vystupují Luisiny rodiče a Ferdinandův otec.

5.1. Interpretace

Do muzikantské dcery Luisy Millerové se zamiluje mladý šlechtic Ferdinand. Svůj poměr se snaží dlouho tajit, ale nakonec se o jejich vztahu dozví, jak Luisiny rodiče, tak Ferdinandův otec – President von Walter. Tomu samozřejmě takovýto vztah nelíbí a rozhodne se oženit svého syna s Lady Milfordovou, vévodovou milenkou. Na to ovšem nechce Ferdinand přistoupit, miluje Luisu.

President se tedy rozhodne za pomoci svého komorního Wurma vymyslet lest, aby Ferdinandovi ukázal, že ho Luisa podvádí a on si tedy Lady vzal. Zave Luisiny rodiče do vězení a Luisu samotnou donutí napsat milostný dopis pro Maršálka von Kalba a nechá ji odpísknout mlčenlivost. Dopis se pak šomylem dostane do rukou Ferdinandovi, ten tomu však odmítá uvěřit.

Ferdinand fládá po Luise přiznání, ta mu však nemůže nic říct. Zklamán jejím chováním se rozhodne sebe i ji otrávit a zemřít šruku v ruce.

V poslední scéně, kdy se oba napijí otrávené limonády, se nakonec Luisa přiznává:

š Ferdinande! Te ufl nemohu mlčet! ó Smrt ručí všechny přísahy ó Ferdinande, jsi nejnešťastnější z lidí ó umírám nevinně, Ferdinande!

í

Nelžu ó jen jednou jsem lhala, co jsem flívala ó mám led v flílách ó tenkrát jsem lhala, když jsem psala to psaní maršálkovi.

í

To psaní ó uslyší—stra—ná slova ó má ruka psala ó co mé srdce proklínalo ó tv j otec je diktoval.

Ferdinande ó donutili m ó odpus ó byla bych zvolila smrt ó ale m j otec ó —lo mu o život ó obelstili m .⁸²

Hra tedy kon í smrtí obou hlavních postav. Díky tématu ne—astné lásky je hra asto p irovnávána k Shakespearovu dílu *Romeo a Julie*. Koneckonc Schiller m l Shakespearovu tvorbu rád, tudífl nem fláme vylou it jistou inspiraci jeho dílem.

⁸² SCHILLER, Friedrich. *Úklady a láska*. Praha: Orbis, 1959, s. 101.

5.2. Témata a motivy

Motiv lásky je zde pojatý téměř stejně jako v *Hamletovi*. I zde se jedná o lásku nenaplněnou, která končí tragicky. Nepřichází totiž v úvahu, aby se nelehčický syn scházel s obyčejnou měšťanskou dívkou, dokonce muzikantskou dcerou. Nejprve schůzky zakazuje starý Müller Luise, později i Walter Ferdinandovi. Zákazy však nejsou nic platné, a tak dochází ke sstřílení a lži. Ani to však nezabrání tomu, aby se Ferdinand s Luisou sešel a fládal od ní po poznání, tak však musí dle předpisu mlčet. Nakonec i zde obě hlavní postavy umírají bok po boku.

Dále bychom zde mohli jevit lásku k rodičům, nebo úctu k nim. Dívka by tudíž lala cokoli pro své rodiče. A tak když jí otec přikazuje vzdát se lásky k Ferdinandovi, dívka se snaží jeho přikazy následovat. Další důkazem je i sepsání falešného milostného dopisu za účelem vysvobození otce z vězení.

Dalším zajímavým tématem by mohla být nevinnost mladé dívky. Luisa byla vždy slušná, poctivá a skromná dívka. A právě to se Ferdinandovi na ní líbilo. Nikdy neusiloval o bohaté a namyšlené paní, ale líbila se mu právě Luisina nevinnost a čistota. Luisa měla vždy svou sestru, a právě tu se jí snažil před Ferdinandem popřít jeho otec. Doufal, že tak zvrátí synovi city k dívce a ta ho přestane přitahovat. Walterovi ovšem nepomohla ani urážlivá slova, ani lest s druhou nevěrou. Ferdinand dívku miloval natolik, že se nedokázal otcovým přikazům podléhat.

Výrazným motivem je i její několikrát zmíněná lefl. Kromě lásky dvou rozdílně společensky postavených jedinců je další zápletkou celého díla. Vždy právě díky ní můžeme dojít k rozvratu lásky dvou mladých lidí. Lefl se prolíná celým dílem. Luisin otec je uveden na základě vymyšlených faktů, ona sama je před Ferdinandem neprávem vykreslována v negativních obrazech a věchno zavrhuje dívčinu smyšlenou nevěru. V celém díle tak jednu lefl následuje druhá.

5.3. Symbolika Úklad a lásky v Olbrachtov románu

Nyní se podíváme na to, jaké podobnosti v sobě ukrývá kapitola Úklady a láska v souvislosti s mstskou tragédií Friedricha Schillera *Úklady a láska*.

Anglický předklad hovoří o intrikách a lásce. Intriky se prolínají celou touto hrou. Vzpomejme si, kolik nepravostí a lstí je schopen vymyslet prezident von Walter jen proto, aby zabránil svému synovi v lásce k obyčejné dívce. A ufl se jedná o pomluvy a o-klivé poznámky ohledně dívčina charakteru a minulosti, nebo o zatčení jejího otce a o jeho propuštění pod podmínkou sepsání nepravého milostného dopisu. To vše pro zachování cti urozeného rodu. Láska se zde projevuje hned v několika podobách. A když mluvíme o té milenecké mezi Luisou a Ferdinandem, o mateřské, kdy rodiče projevují strach o Luisin život nebo o takové dtské, poslušné v rodičích, kdy Luisa plní každé přání a každý rozkaz svých rodičů, především tedy otce.

Další rysy podobnosti když budeme hledat konkrétně v textu a za pomoci citací. ŠJan Veselý se píše v-echna nepřátelství k Národnímu divadlu dostal.⁸³ Zde vidíme jakýsi odkaz k umleckému prostředí. Jan Veselý ztvárňuje určitý druh umění. Totéž platí pro prostředí, ve kterém vyrůstala Luisa. Otec byl také umělec, nikoliv tedy herec, ale muzikant. Luisa tak od mládí tíhla k muzice a zpěvu. Od toho se můžeme dostat až ke Kláře Brofkové, která touží stát se operní pěvkyní. Luisa má na zpěv přirozený talent, stejně tak jako Veselý na hraní svých divadelních rolí, zatímco Klára tvrdě bojuje a usiluje o splnění svého snu, a kolik nejspřemárně. Tak jako jí to vysvětluje Jesenius hned zpočátku. *šfie máte p íjemný hlásek plný citu, fle máte mnoho nad-ení a p íle, ale to v-echo fle je málo. fie se zdá p írozený, necvi ený hlas asto objemný, ale brou-ením fle se s ním stává totéž, co s d émantem, a z toho va-eho, Klárko, fle zbude sotva routi ka, které se sice bude velmi milé podívat u rodinného piana, ale která naprosto nesta í na operní p vkyni, o jaké sníte.*⁸⁴ Klára si však vůbec nepřipouští možnost, fle by neuspěla.

Když několikrát opakovaným tématem je láska. ŠPřátelství obou druh blízkostí jen získalo.⁸⁵ Právě tato pasáž, hovořící o blízkosti a přátelském vztahu obou hlavních hrdinů, nám může v přeneseném smyslu evokovat lásku Luisy a Ferdinanda. A nemluvíme jen o tom, zda si byli blízcí či ne. Jejich láska byla natolik silná, fle by překonala a lečjakou vzdálenost. Vždyť překonala i zákazy rodičů a v-elijaké lsti.

⁸³ OLBRACHT, Ivan. *Podivné přátelství herce Jesenia*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 81.

⁸⁴ Tamtéž, s. 13.

⁸⁵ Tamtéž, s. 81.

V textu také narážíme na spojení šhý ení Veseléhoo a šklidný flivot Jeseni vō. Stru ná charakteristika hlavních hrdin , a to v obou dílech. Veselého divoký a nespoutaný flivot odkazuje k flivotu Ferdinanda. Ferdinand sice není n jaký divoký flivel, ale zajisté k tomu má p íleflitosti. Ur it se v jejich sídle konají v-elijaké ve írky a bály, a má tak spoustu mořností kulturního vyflití. Zatímco na Luisu spí-e odpovídá Jeseni v poklidný flivot. Je to mladá skromná dívka, která nemá pot ebu se p edvád t na vesnických tancova kách a strhávat na sebe pozornost, na to je afl moc stydlivá.

š*Patnáct let a uflbeznad jnou láskou!*ō⁸⁶ Op t odkaz na lásku. Tentokrát hovo íme o lásce platonické, kdy se mladá dívka zamiluje do hereckého talentu Jesenia. A patnáct let odkazuje k mládí hlavních hrdin . A jifl k mladí ké sle n Klá e, Luise nebo k mladému -lechticovi. A pokud pomine tragický konec hry, tak také k tomu, že mají hrdinové je-t celý flivot p ed sebou a m flou si plánovat budoucnost.

š*Trávivali spolu nadále dny a ve ery.*ō⁸⁷ Jesenius s Veselým spolu trávili kařdou volnou chvilku, byli jak dva milenci, kte í se sebe nem flou nabafit. A práv na mladý milenecký pár odkazuje nejen tato v ta. Luisa s Ferdinandem se snařili trávit spolu co nejvíce asu. Ona tajn utíkala z domu, aby o tom otec nev d l, a to stejné d lal Ferdinand. Pro lásku byli schopni ob tovat cokoliv.

Luisa, stejn jako v t-ina obyvatel dané doby, je v ící d v e. A práv k ví e nás odkazuje pasáfl v rozhovoru Jana s Ji ím. š*Co na tom v-em sejde? Co je to proti bohu, který mi nedá spát?*ō⁸⁸ K Bohu se Veselý odvolává poté, co mu Jesenius vy ítá jeho bou livé ve írky a bohémský flivot. Stejn tak se na Boha obrací Luisa, kdyř si neví rady. Modlí se k n mu a fládá propu-t ní otce z flalá e, -t stí pro svou lásku k Ferdinandovi a odpu-t ní za sepsání fale-ného dopisu. V rámci tohoto rozhovoru se Jesenius vyptává na jistou Bořenu Patkovou, se kterou m l Veselý pom r a její muř jí pak vyhnal a ona skon ila na psychiatrické klinice. To Veselý p iznává, ale odmítá řen odtamtud pomoci. Omezená svoboda této řeny na klinice mi p ipomíná zat ení a uv zn ní Millera, Luisina otce. Ten byl zat en neprávem, nic neprovedl. Byla to zase jen jedna ze lstí, jak donutit Luisu, aby ud lala, co si president p eje.

⁸⁶ OLBRACHT, Ivan. *Podivné řřátelství herce Jesenia*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 82.

⁸⁷ Tamtéř, s. 83.

⁸⁸ Tamtéř, s.85.

A koliv Jesenius vytýkal Veselému, že říká n kolika flivoty, sám to m l obdobn . *šByla to tichá jeho bolest: Klára!*⁸⁹ Jesenius neustále vzpomínal na Kláru, kterou nikdy nep estal milovat, a koliv ho odmítla. Stejn tak Luisa po ád myslela na Ferdinanda, a koliv jí láska k n mu byla zakázána. *šA nikde vás nemofno zastihnout? í Nevycházím skoro nikam.*⁹⁰ Jesenius si d lal nad je, že se bude moci s Klárou n kde sejít, ta mu je ale obratem sebrala. Podobn to je se sch zkami Luisy a Ferdinanda. Po zákazu otce jífl Luisa nikam nechodí, protože slu–né a estné d v e nikdy neporu–í zákazy a p ání rodi .

*šProboha, nechte m , pane Jesenie! Jd te, smilujte se nade mnou!*⁹¹ Takto od sebe odhání Klára Jesenia. Snaží se p esv d it jeho, ale p edev–ím sebe, že ho nemiluje a nem že mu nyní nabídnout vztah, jaký by si zasloufil. Podobn vysv tluje Luisa Ferdinandovi, aby na ní zapomn l, že nem že jeho lásku op tovat a nem že poru–it slib, který slofla. *šKláro, miluji vás. Jedno slovo mi darujte!*⁹² Jeseniovo vyznání nesm lou dívku vyleká a ona utíká. Ani Luisu nep esv d í Ferdinandovo vyznání. Nadále mu nem že p iznat pravdu o fale–nosti dopisu, protože by poru–ila slib ml enlivosti.

*šNení co. Neffle ji miluji, že není cesty k ní a že jsem smuten.*⁹³ Takto se Jesenius vyznává Veselému ze svých pocit ke Klá e. Stejné pocity proflívá i Ferdinand ve vztahu k Luise. Neví, jak jí má p esv d it, že jí stále miluje a nev í tomu, že by ten dopis psala ze své svobodné v le.

V této kapitole se Jesenius náhodn potkává s Klárou a op t v n m naplno propukají skrývané city. Op t vyznává Klá e lásku a snaží se získat její srdce, ta ho ale vytrvale odmítá. Pozd ji se dozvídá o náhodném románku Kláry a Veselého a snaží se dívku najít. Ta mezitím opustila Prahu a nikdo neví, kde by mohla být. Dochází tedy k odlou ení milenc a Jeseniovi op t zbývá pouze nad je, že se je–t setkají. Obdobn je tomu i v *Úkladech a lásce* od Schillera. Ferdinand vyznává Luise lásku a snaží se jí p esv d it ke spole nému út ku a – astnému flivotu. To v–ak Luisa odmítá a odmítá i Ferdinanda, protože má zákaz se s ním vídat. Láska se tedy nenaplní, a nakonec kon í smrtí obou milenc . Velký podíl na tragickém osudu má i dopis o nev e. Zde byla nev ra jen výmyslem bujně fantazie, zatímco v p ípad Veselého a Kláry realitou.

I tady se mi potvrdilo, že název nebyl zvolen jen náhodn . Op t jsem na–la n kolik podobných rys a m flu tedy íct, že i zde je patrná ur itá inspirace originálem díla *Úklady a láska* od Friedricha Schillera.

⁸⁹ OLBRACHT, Ivan. *Podivné přátelství herce Jesenia*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 86.

⁹⁰ Tamtéž, s. 88.

⁹¹ Tamtéž, s. 90.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž, s. 99.

Závěr

Cílem této práce bylo analyzovat román Ivana Olbrachta *Podivné přátelství herce Jesenia*. Chtěla jsem se především zaměřit na hledání podobnostních rysů v tomto románu s divadelními hrami *Hamlet* a *Úklady a láska*.

Podivné přátelství herce Jesenia je jedním z prvních románů autora. Byl psán za války, a to se následně promítlo i do děje. V knize se válka objevuje ve druhé polovině, v kapitole s názvem *Vláda tmy*.⁹⁴ Vypukla válka.⁹⁴ Přesně tímto slovy ona kapitola s příznačným názvem začíná. Válka se promítá i do chování hlavních hrdinů. Veselý, jakofňo anarchista, cítí nutkání odjet za hranice bojovat. Jesenius si svou neinnost uvdomuje až později a vymýšlí, jak by i on mohl ve válce pomoci. Za hranice nakonec odjíždí až v úplném závěru, a to spolu s Klárou.

Jednotlivé kapitoly jsou pojmenovány podle kusů, které se tehdy hrály.⁹⁵ Přesně toto Olbrachtovo tvrzení jsem se rozhodla podrobněji rozvést. Snáfla jsem se tak vyhledat mezi názvy kapitol a originály dějové spojitosti, přičemž jsem se zaměřila na dvě kapitoly o *Hamlet* a *Úklady a láska*.

Kapitola *Hamlet* stojí v děle hned jako první a je tedy kapitolou úvodní. Seznamuje nás s hlavními postavami a seznamuje i postavy navzájem. Právě v této kapitole se poprvé setkává Jesenius s Veselým, kdy Veselý Jesenia zaujme i divadelním představením. Následně se zde také rozvíjí láska Kláry k Jeseniovi, kterou mu také dívka v noci vyzná a on její city opouští. Láska ovšem nemůže dojít naplnění. Podobný osud jako u Shakespeara originálu *Hamlet*. Ofelie s Hamletem jsou do sebe zamilováni, ale osud jim nepřeje. Jejich láska končí tragicky, smrtí obou postav. Jeseniova láska ovšem tak tragicky nekončí a zůstává zde zachována jistě naději, že jednou dojde k naplnění.

V kapitole *Úklady a láska* se Jesenius s Klárou opět náhodně setkávají a naplno v nich propukají city vůči tomu druhému. Jesenius opět vyznává Kláře lásku a usiluje o její srdce. Ta ho ovšem vytrvale odmítá. Později se Jesenius dozvídá o románci Kláry s Veselým a rozhodne se Kláru najít. Ta ovšem mezitím opustila Prahu a nikdo neví, kde ji hledat. V *Úkladech s lásce* od Schillera se také Ferdinand snaží přesvědčit Luisu o své lásce a o tom, že by spolu mohli uprchnout někam, kde jim nikdo nebude nic zakazovat. To Luisa odmítá a odmítá i Ferdinanda, protože otci slíbila, že se nechytí ve které styky.

⁹⁴ OLBRACHT, Ivan. *Podivné přátelství herce Jesenia*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 168.

⁹⁵ Tamtéž, s. 7.

I tady je zmínka o nevěře, ale je to jen výmysl, na rozdíl od Veselého s Klárou. Láska tedy musí opět pokračovat spoustu pokračůvek, ale nakonec končí smrtí. Zatímco Jesenius má stále naději se s Klárou ještě setkat.

Cíl své práce jsem splnila a v obou kapitolách našla několik podobnostních rysů, na jejichž základě mohu potvrdit autorovu inspiraci díly světových autorů. A koliv jsem pracovala pouze se dvěma kapitolami, jsem přesvědčená o tom, že i v dalších kapitolách by se nám ukázaly odkazy do světové literatury.

Literatura

Primární literatura

OLBRACHT, Ivan. *Podivné p átelství herce Jesenia*. Praha: eskoslovenský spisovatel, 1957. 279 s.

OLBRACHT, Ivan. *Podivné p átelství herce Jesenia*. Praha: eskoslovenský spisovatel, 1982. 300 s.

SHAKEPEARE, William. *Hamlet*. 2. vydání. Praha: Orbis, 1966. 169 s.

SCHILLER, Friedrich. *Úklady a láska*. Praha: Orbis, 1959. 116 s.

Sekundární literatura

ADAMO VÁ, Lenka. *Ivan Olbracht*. Praha: Horizont, 1977. 129 s.

BURIÁNEK, Franti-ek. *eská literatura 20. století*. Praha: Orbis, 1968. 383 s.

ORNEJ, Petr a kol. *D jepis pro st ední odborné -koly*. Praha: SPN ó pedagogické nakladatelství, 2010. 240 s. ISBN 978-80-7235-382-8.

HARTMANNO VÁ, Lucie. *Psychologické prózy Ivana Olbrachta*. 2014, 49 s. Bakalá ské práce. Univerzita Palackého, Katedra bohemistiky. Vedoucí práce Erik Gilk.

MOCNÁ, Dagmar, Josef PETERKA a kol. *Encyklopedie literárních fánr* . Praha a Litomy-l: Paseka, 2004. 704 s. ISBN 80-7185-669-X.

SVOZIL, Bohumil. *eská literatura ve zkratce. [Díl] 3, Období od 90. let 19. století po polovinu 40. let 20. století*. Praha: Brána, 2000. 174 s. ISBN 8072430610.

EDIVÝ, Ivan. *e-i, eské zem a Velká válka 1914-1918*. Praha: Lidové noviny, 2014. 493 s. ISBN 978-80-7422-302-0.

TICHÝ, Martin. *Desátá léta v podobách kritiky*. Opava: Vydavatelství Slezské univerzity, 2015. 336 s.

VETI KA, Franti-ek. *Stavba prózy*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1992. 152 s.

